

Theophili Raynavdi Societatis Iesv Theologi, Opera Omnia

Tam hactenus inedita, quàm alias excusa, longo Authoris labore aucta & emendata : Accessit Tomvs Integer Complectens Indices Septemdecim in vniversum Opus, omnium quotquot prodierunt locupletissimos, Qvibus Absolvts Divinae Av Humanae Eruditionis Thesaurus Orbi literato aperitur ; Adiectus est ...

Raynaud, Théophile

Lugduni, 1665

VII. Christus Medicus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79582](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-79582)

per magnum & spatiosum mare nautant. Licet naus secundo vento feratur, licet omni fruatur securitate, cum tamen viderint alios vel à longè naufragium facere; non ad propriam spectantes vilitatem, illorum contemnunt calamitatem: sed sistant nauem, & deiciunt anchoram, detrahunt vela, deiciunt funes, proiciunt tabulas, vt ille qui à fluctibus mergitur, fortè aliquo illorum arrepto, emergat. Imitare igitur & tu nautas, homo: nam & tu mare nauigas magnum & spatiosum, nempe vitæ præsentis mare, quod multas habet belluas, pinas, petras, & latentes scopulos, crebrisque turbatur fluctibus, & in eo naufragantur plurimi. Cum igitur videris nauigantium aliquem, Diaboli insidiis circumvallari, & amittere diuitias salutis, natate in fluctibus, & iam submergi, relictis negotiis tuis, statim illius prouide saluti. Neque enim moram sustinet, neque dilationem, qui submergi incipit. Igitur statim accurre, & quanto citius è fluctibus eum eripe. Age & moue, quicquid ei prodesse credis, argue ita ipsum ex profundo interitus extrahas, etiam si te plurima negotia aliorum vocent, & trahant, nihil duces magis necessarium salutis sic laborantis. Nam si parumper differre volueris, perdetur tempestate rabida. Vnde in tantis periculis, magna acceleratione opus est & studio. Audi quomodo Paulus, viso hominè quodam qui in profundum rapiebatur, sollicitus & anxius erat, & alios excitabat. *Confermate in illum charitatem*, (inquit) *ne forè tristitia abundantior absorbeatur ille*. Et propter hoc iubet statim præbere manum, vt ne interim dum differimus, præuentus ille absorbeatur. Curam igitur geramus fratrum nostrorum.]

Atque sollicitè qui iam naufragium sunt passim, iuuandi sunt. Qui inquam iam è virtutis statu exciderunt, & vel colluctantur cum fluctibus, vel agere occupato litore, conflictantur cum nuditate, & omnibus peracti naufragij ærumnis, subleuandi sunt cum charitate. Prioribus porrigenda est, secunda post naufragium tabula. Sic enim penitentiam nominat Origenes hom. 10. in Ezech. & Tertullianus lib. de Penit. cap. 4. quos imitati sunt similiter locuti Hieronymus in cap. 3. Eliaie, & Epistola ad Demetriadem, nec non Epistola ad Oceanum & Pammachium, Ambrosius ad Virginem lapsam, & aliquoties Pacianus, nec non Eucherius hom. ad Penitentes, & Casarius homil. 10. passimque Scholastici cum Magistro in 4. d. 14. vbi bene Aureolus q. vnica artic. 1. latè item Valentia 3. parte d. 7. q. 1. part. 5. eam loquendi formulam diligenter propugnans aduersus Caluinum atque Kemnitium, illam cum re subiecta detestatos, & idcirco à Synodo Tridentino sess. 14. can. 2. anathemate percussos. Porrigere igitur secundam tabulam post naufragium, est ingerere penitentia voluntatem, ei qui misère naufragauit, & adhuc implicitus hæret in peccati fluctibus, æterno inuoluendus exitio, nisi penitentiam arripiat, & salutis portum teneat, sic enim penitentia commodum expressit Lactantius 6. Inst. c. 24.

Qui verdemerere vtrunque ex vndis, sed nudi, & omnibus abiectis quibus prius potiebantur, his similes videntur, qui ablatis iteratò labendi occasionibus, ita abstinent recidui, vt tamen absque rubore persistant quales eos ante-

Theoph. Raynaldi de Attrib. Christi.

rior calamitas reliquit, parum solliciti de satisfactione pro anterioribus delictis, & quod deterrimum est, ea plerumque ostentantes, & sibi de potentia in facinoribus, etiam si nunc effecta gratulantes. Hos iuuare pro vitibus, & vt dignos fructus penitentia faciant, adhortari, Deo acceptissimum est, valdeque decet illos qui Dei beneficio, vel perstiterunt semper illasi, vel iam facti sunt fugi, reuenerantque ad bonam mentem. Detestandi verdè supra modum sunt, qui talibus autores sunt neglectus penitentia, & ad perficandam frontem incontentos. His haud ab similes naufragorum prædonibus, quos Christiana censura meritisimò quotannis suffigit, & execrati iam olim sunt S. Paulinus Epistol. 36. Hildebertus Epistol. 95. & apud eum Honorius Papa Epistol. 67. Videtis quæ dico lib. 3. de Virtut. num. 202. Possis eodè conferre cum Seytharum truculentissimis, de quibus Ioann. Cantacruenus Apol. 2. [Scythia (inquit) mos erat, Deo suo, eos qui ex naufragiis saluati erant immolare, quorum saltem deprehendi possent: sicque quos propria seruauerat solertia, illorum trucidabat crudelitas.]

CAPVT VII.

Christus, Medicus.

973 **E** Thic quoque titulus, commodè cum titulo mediatoris coniungitur. Titulum enim adiutoris, cum titulo mediatoris recurrere, diximus ex S. Gregorio capitis præcedentis initio. Quia ergo in Scripturis, adiutor & susceptor, pro eodem sæpè vsurpantur; susceptor autem idem est quod Medicus, iuuat nunc de Christo Medico agere. Non dico susceptorem omnem esse Medicum, (nam sicut *susceptor* pro cliente sæpè sumitur, vt multis testimoniis confirmat Cuius in Indice vocum obscurarum Cassiani V. *susceptor* & plenè quoque Iuretus ad librum quintum Symmachii, Epistola 4. ita *susceptor*, pro aduocato & patrono sæpè vsurpatus legitur. Videtis præterea alias susceptoris notiones apud Martinum de Roa, lib. 1. ling. c. 7. Tantum igitur, dico Medicum quoque dici susceptorem, vt liquet ex illis verbis D. Aug. in psal. 45. [Quantacumque sit infirmitas tua, vide quis te suscipiat. Egrotat nescio quis, adhibetur Medicus: susceptum suum dicit Medicus egrotum. Quis enim susceperit? Ille. Magna spes salutis, magnus Medicus cum susceperit. Quis Medicus? Omnis medicus præter illum, homo est. Omnis Medicus qui venit ad infirmum, alia die infirmari potest, præter illum. Susceptor noster, Deus Iacob.] Vides ex D. Augustini mente, in Scripturis, & Medicum dici *susceptorem*; & Christum, cum *susceptor* noster appellatur, intelligi Medicum nostrum; vnde animari nos vult in infirmitatibus nostris, ex tanto medico & susceptore. *Susceptos* similiter apud Cassianum, Ambrosium, & Tertullianum, dici egrotos, in prædicto Cassiani indice videre est.

Christum, etiam corporum Medicus.

Corporum per eum curatio, animas spectabat.

974. Medicum porro hic Christum non appello, ratione corporum: etiam si fas quoque esset, ex eo capite, non mediocriter commendare Christum medicum. Nam quem latet, quantus corporum male affectorum curator fuerit? Arnobius sane lib. 1. num. 27. à curatione innumerosum morborum Christum celebrans, inde eum præfert Magis, qui item quandoque morbos corporum depellunt; quod id Magi non exequantur vi propria, sed Dæmonum potestate; & scilicet applicatione idoneorum activorum ad passiva, quam ipsi quoque Dæmones necessariam habent. [Atqui constituit Christum sine ullis adminiculis rerum, sine ullius ritus observatione, vel lege; omnia illa quæ fecit, nominis sui possibilitate fecisse. Et quod proprium, consentaneum, dignum Deo fuerat vero, nihil nocens, aut noxium, sed opiferum, sed salutare, sed auxiliariis plenum, nobis potestatis munificæ liberalitate donasse.] Hoc ait, quia curationes Magorum, & Dæmonum interuentu præstitæ. doli semper sunt plenæ, & ut dixit S. Leo serm. 19. de Pass. [Beneficia Dæmonum, omnibus sunt nocentiora vulneribus.] Videtis quæ in eam rem trado in Natur. Theol. dist. 4. num. 297. Pergit Arnobius, benè multa morborum genera sigillatim notare, quæ à Christo depulsa solo nutu, confirmat. Locum retuli hoc libro sect. 1. c. 1. sub finem.

Non dissimuliter Iustinus q. 24. ad Orthod. inde Christum præfert Apollonio Tyanæo, quod iste curaret quidem interdum aliquas ægrotudines: sed adhibitis certis activis, utraliter ad id efficacibus; non item Christus, qui solo præcepto, & plerumque ne eo, qui quidem interueniente, curabat. Plenius idem circa Apollonij & Christi curationum contentione à Hierocle factam, prosequitur Eusebius lib. 4. contra Hieroclem. Nec aliter ferè S. Cyrillus lib. 6. contra Iulian. ad tex. 7. & lib. 8. in fine dispellet quæ de diuinitate Esculapij ex curationibus, ad eleuandam Christi curationum gloriam, à Iuliano Apostata iactabantur. Quas enim ab eo verè editas curationes admittit, beneficio artis medicæ, idest naturalium activorum, editas docet, Christum verò aliter curasse agros, liquet: & rectè expenditur à S. Maximo serm. apud Ambrosium 27. & à Fulberto in hymno de S. Pantaleone, nomine Hermolai, eum docētis de Christo verò medico; præ Esculapio & Hippocrate. Pleraque alia in eandem sententiam, profero in Naturali Theol. dist. 4. à num. 294. De Christi autem curationibus, dici poterat illud Sapientis, *Etenim neque herba neque malagma sanauit eos, sed tuus Domine sermo qui sanat omnia. Tu es enim Domine, qui vita & mortis habes potestatem. & deducti ad portas mortis, & reduci.* Ex eadem verò radice orièbatur, quod Christus subito & absque mora sanabat, quod perpulchre in curationibus per S. Barbatianum factis expendit Petrus Damiani serm. 63. Itaque ratum esto, Christum in corporibus curandis & morbis depellendis, diuina potestate claruisse, & ut Iulian cap. 53. versu 4. interpretè S. Mathæo c. 8. prænuñciarat, nostras infirmitates portasse.

975. Quod tamen ea corporum curatio à Christo ad animotum curationem referretur, circa eam potius spectandus est titulus Christi medici. Optimè quippè perspectum habebat Christus, animam multo digniorem esse quæ curetur, & multo curationis egentior. Unde in Christum optimè cadebat, quæ Eustathio media tribuit S. Basilii Epist. 74. initio. [Quæ pretiosissima omnium est vita, fugienda est ac dolorosa, nisi illam cum sanitate coniunctam habere liceat. Sanitatem verò ars vestra suppeditat. At tibi maxime ambidextra est ista scientia, latiorēque tibi ipsi benignitatis erga homines terminos constituis: dum non modicis dumtaxat corporibus scientia istius gratiam adstringis, sed & de animarum languentium restitutione cogitas.]

Omnes sane Christi medici circa corpora operationes, spectasse animam, intelligitur ex insigni ratiocinatione Lactantij lib. 4. cap. 26. quæ externas curationes, internarum fuisse, figuram, in hunc modum prosequitur. [Quæcumque passus est, non fuerant inania, sed habebant figuram, & significantiam magnam, sicut etiam diuina illa opera quæ fecit: quorum vis & potentia valebat quidem in præsens, sed declarabat aliquid in futurum. Aperuit cæcorum lumina cælestis virtus & lucem non videntibus reddidit. Et hoc factum significabat fore, ut conuersus ad Gentes, quæ Deum nesciebant, sapientium pectora illuminaret luce sapientie, & ad veritatem contemplandam oculos cordis aperiret. Verè enim cæci sunt, qui cælestia non videntes, & tenebris ignorantie circumfusi, terrena & fragilia venerantur. Patefecit autem iudicium. Non vitæ hæcenus vis illa cælestis operata est: sed declarabat breui fore, ut qui erant veritatis expertes, & audirent & intelligerent diuinas voces. Verè enim furdos dixerunt, qui cælestia, & vera, & facienda non audiunt. Morum linguas in eloquium soluit: admittebatur enim cum fieret, potentia: sed inerat huius virtuti alia significatio, quæ ostenderet, morum futurum, ut rerum cælestium nuper ignari, præcepta sapientie disciplina, De Deo & veritate differerent. Nam qui rationem diuinitatis ignoratis verè elinguis & mutus est, licet sit omnium disertissimus. Lingua enim cum verum loqui cœperit, idest, victorem, maiestatemque Dei singularis interpretari, tum domum officio naturæ suæ fungitur: quando autem falso loquitur, in usu suo non est: & idem infans sit necesse est, qui diuina proloqui non potest. Pedes quoque claudorum, ad officium gradiendi reformauit. Laudabilis diuini operis fortitudo: sed figura id continebat, quod cohibitis erroribus vitæ secularis, ac deuixit iter veritatis aperiretur, per quod graderentur homines ad Dei gratiam consequendam. Is enim verè claudus existimandus est, qui caligine ac tenebris infipientie implicatus, & quod tendat ignarus, offensibilis, & caducis gressibus per viam mortis incedit. Item labes, & maculis iniquitatum corporum repurgauit, non exigua immortalis potentie opera: verum id portendeat hæc vis, quod peccatorum labibus, ac vitiorum maculis inquinatos.]

inquinatos, doctrina eius purificatura esset, eruditione iustitiae. Leprosi enim verè, atque elephantici debent haberi, quos vel infinitae cupiditates ad scelera, vel insatiabiles voluptates ad flagitia compellunt, & dedecorum maculis inultis; labe afficiunt sempiterna. Iacentium mortuorum corpora erexit, eosque nominibus suis inclamatos à morte reuocauit. Quid congruentius Deo? Quid miraculo dignius omnium seculorum, quam decursam vitam resignasse, completisque hominum temporibus tempora adiecisse, arcana mortis reuelasse? Sed hæc inenarrabilis potestas, imago virtutis maioris fuit, quæ demonstrabat tantam vim habituram esse doctrinam suam, vt Gentes in orbe toto, quæ alienæ à Deo, subiectæ morti fuerunt, cognitione veri luminis animatæ, ad immortalitatis premia peruenirent. Eos enim rectè mortuos existimaueris, qui datorem vitæ Deum nescientes, atque animas suas à cælo in terram deprimentes in laqueos æternæ mortis incurunt. Quæ igitur tum faciebat in præsens, imagines erant futurorum, quæ illas, affectisque corporibus adhibebat, ea spiritualium figuram gerebant, vt & in præsentia, virtutis nobis terrenæ opera monstraret, & in futurum, potestatem cælestis suæ maiestatis ostenderet.]

Videri possit ex Lactantio profecisse S. Augustinus serm. 18. de verbis Dom. vbi differens de Christo (vt ait,) Medico salutis nostræ, qui ad hoc suscepit infirmitatem nostram, ne sempiterna esset: addit; [Simul & hoc consequens est, vt nouerimus omnia miracula quæ corporaliter fecit, valere ad admonitionem nostram, vt petcipiamus ab eo, quod non est transitorium, neque finem habiturum. Oculos reddidit cæcis, quos erat vtrique mors aliquando clausura; resuscitauit Lazarum iterum moriturum, & quæcumque ad salutem corporum fecit, non ad hoc fecit, vt sempiterna essent; cum tamen daturus sit etiam ipsi corpori in fine sempiternam salutem. sed quia illa quæ non videbantur non credebantur, per ista temporalia quæ videbantur, ædificauit fidem ad illa quæ non videbantur.] Quæ sint illa non visa ad quæ fidem ædificabat Christus, declarat inferius S. Augustinus, cum ait; [Hæc ergo fecit Dominus, vt inuiteret ad fidem; Hæc fides nunc feruet in Ecclesia toto orbe diffusa. Et nunc maiores sanitates operatur, propter quas non est designatus tunc, exhibere illas minores. Sicut enim animus melior est corpore, sic & melior salus animi, quam salus corporis. Modò caro cæca non aperit oculos miraculo Domini; & cor cæcum aperit oculos sermoni Domini. Modò non resurgit mortale cadaver; resurgit anima quæ mortua iacebat in viuo caduere. Modò aures corporis surdæ non aperiantur, sed quàm multi habent aures clausas cordis, quæ tamen verbo Dei penetrante, patefunt; vt credant qui non credebant, & benè viuant, qui malè vivebant, & obediant qui non obediebant: & dicimus, ille credidit, ac miramur cum audimus de iis quos aliquando dotos noueramus. Cur ergo nunc miraris credentem innocentem, Deo seruientem, nisi quia conspicias videntem, quem noueras cæcum? conspicias viuientem, quem noueras mortuum, conspicias audientem quem noueras surdum.] Quia ratione S. Aug. comparans sanitates, (vt vocat) maiores, quibus nunc

Christus quoque sanat animas, cum minoribus quibus corpora hic olim curauit, agnoscit sanitates illas minores, siue corporum, spectasse sanitates animorum.

Christus præcellens animorum Medicus, depellens eorum morbos, siue peccata.

976 Quoniam igitur corporum curationes à Christo factæ, non nisi ad eum animorum medicum signandum demonstrandumque pertinebant, considerandum sequitur, qua ratione Christus, perfectum se morborum nostrorum medicum ea ex parte prodiderit. In quam rem, vt apertum suppono, peccata esse animarum morbos: quod docet S. Gregor. 8. Mor. cap. 22. Isidor. Pelus. lib. 2. Epist. 117. & benè his verbis S. Aug. Epistol. 9. ad q. secundam. [Multiplicata (inquit) sunt infirmitates eorum, postea accelerauerunt. Infirmitates posuit pro peccatis, sicut ad Romanos Apollolus dixit; Si enim Christus cum infirmi essemus adhuc, iuxta tempus pro impiis mortuus est! hoc dixit infirmos quos impios. Deinde paulo post eandem sententiam repetens; Commendat, (inquit,) gratiam charitatem Deus in nobis, quoniam cum adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est. Quos infirmos supra eos hic peccatores appellauit. Item in consequentibus hoc idem aliis verbis versans. Si enim cum inimici essemus, (inquit,) reconciliati sumus Deo per mortem filij eius. Ac per hoc in eo quod dictum est, Multiplicata sunt infirmitates eorum, intelliguntur multiplicata peccata eorum. Lex enim subintravit, vt abundaret delictum.]

Abundant planè delicta, & morbi humani sub lege: nec exponi humana oratione potest, quantis morbis animorum, ante Christum, & singuli, & omnes prostrati iacerent, quod docet verbis Philonis l. de confusione ling. [Cum anima nostra tripartita sit, pars eius mens & ratio, pars ira, pars concupiscentia esse dicitur; singula suis morbis laborant, atque etiam inter se communibus vniuersæ: quoties mens quidem imprudentiæ, timiditatis, luxuriæ, iniustitiæ segetes demetit: ira verò immanes furiosasque rabies, & cætera quibus grauida est, mala parit: concupiscentia quoque amores semper iuueniliter leues, & temerè ad quæuis corpora & ad quælibet res aduolantes, quocumque immittit. Tunc enim tanquam in nauis nautis, vectoribus, gubernatoribus, per dementia in eius perniciem consonantibus, etiam qui perdunt vna pereunt. Grauius enim malorum est, & penè solum insanabile, omnium animarum partium ad peccandum consensus, cum tanquam in publica pestilentia, nihil sani sit reliquum, quod ægrotis mederi possit: sed & medici vnà cum vulgo laborant, eadem qua ceteri lue correpti.]

Pergit Philo, eam morborum varietatem cum diluio conferre; cuius aquæ vniuersam planè terram, quanta quanta erat, occuparunt. Sic enim morbos animi, omnem planè hominem venientem in hunc mundum infecisse, & attriuisse docet, nulla in ea parte, à planta pedis usque ad verticem capitis, sana relicta vt est apud Isaiam c. 1. cuius eam sententiam plenè in rem præsentem illustrat Richardus Victorinus toto

Tractatu 1. & 2. de statu interio. hominis, monstrans nominatim Tract. 1. cap. 34. sanitatem animæ, proportionem seruata ad sanitatem corporum, in humorum symmetria sitam esse: humores autem corporis esse: quatuor illos vulgares, sanguinem, pituitam, & vitramque bilem. At humores animæ esse quatuor cardinales affectiones, amorem, odium, gaudium, & dolorem: ex quibus progerminant atque succrescunt aliæ innumerae passionnes, velut rami: Itaque innumeros & perpetuos esse morbos nostros, cum tanta sit in nobis passionum illarum immoderatio & exorbitatio à recto propè perpetua. Profero in hanc rem ex variis bene multa in Morali dist. 4. à num. 403. & plurima addi possunt ex Gregorio Nyssano initio Epistolæ Canonice ad Latoium Episcopum Mytilenensem & ex Balsamone ibidem, nec non ex Hugone Victorino lib. de medicina animæ *serè toto* sed maxime à, cap. 19. Pulchrè Hildebertus Episc. ad quendam Præsulem, (quæ malè admista est epistolis Fulberti, estque numero 116. inter Fulberti Epistolas.) magnam morborum animi varietatem describit, variè quidem denominatam, sed ex iisdem principiis coalescentem. Omnium (inquit,) passionum animæ, vnus fons atque principium est. Secundum qualitatem verò partitis quæ in anima vitiosa fuerit, vnaquæque passio vocabulum sortitur. Quod & corporalium morborum docetur exemplo: si enim vis noxi humoris oblderit caput. Cephalalgica passio nuncupatur; si pedes, Podagrica; si manus, Chyragrica nominatur. Tôtque vocabula vnus humoris sortitur incommoeditas, quot membrorum ob ederet porciones. De visibilibus ergo ad inuisibilia transcentes, vniuscuiusque animæ partibus, vnum quodque vitium inesse credimus, quam sapientissimi quique tripartitæ designant esse virtutis. Nam & rationabilis est, & irascibilis & concupiscibilis. Secundum ergo qualitatem vitiatæ partis, infectio cuiusque peccatis nominatur. Nam si rationabilem partem infecerit, Cenodoxia, elationis, inuidia, superbie præsumptionis, hæreseos vitia procreabit. Si irascibilem vulnerauerit, furorem, impatientiam, tristitiam, acediam, pusillanimitatem, crudelitatemque parturiet. Si concupiscibilem infecerit portionem, Gastrimargiam, fornicationem, Phylargyriam, & desideria noxia generabit.]

Deterimus agri spiritualis status, præsertim quia ne Medicum quidem, ex se, aduocare potest.

977 Esse autem hos animæ morbos, grauiore & longè periculosiores morbis corporis, Theodoretus initio libri primi de curatione Græcarum affectionum latè prosequitur, præteritque Plutarchus iusto eius argumenti opusculo. Sane sicut animus melior est corpore, sic & melior salus animi quàm corporis, ait D. August. sem. 18. de verb. Dom. cap. 3. & consequenter ægrotudo animi, deterior & grauior est corporis ægrotudine. Illud præsertim in animæ morbis accidit incommodum, quod ager ne medicum quidem aduocare, per se, aut etiam desiderare potest, tanta est languoris vehementia. Grauiissime enim aberrabant Semipelagiani

apud Prosperum cap. 8. contra Collato. & apud Hilariū Episc. ad Augustinum præfixa libro de Prædest. 55. concedentes ægro spirituali, facultatem naturalem aduocandi Medicum, quod omnino falsum est. Quin potius vt idem Prosper habet ad obiectionem 6. Gallorum, hic ager [amat languores suos, & pro sanctitate habet quod ægrotare se nescit, donec prima hæc medela conferatur ægro, vt incipiat nescire, quod langueat, & possit opem Medici desiderare qua furgat.] Præclarè in eandem sententiam Chrysologus sem. 50. monstrans, Christum medicum inuitos trahere, & de curatione non cogitantibus, eam ingerere. Trahere aut inuitos, non ob iniectam cooperantibus necessitatem, sed ob non liberam sollicitationem à gratia præueniente, cui postmodum liberi anuit ager. Vtrumque optime secutus Chrysostomus hom. 19. in Genes. initia,

Quemadmodum (inquit) incurabili vulnerata, neque austeris medicamentis cedunt, neque lenientibus, ita & anima semel captiua, si se peccato cuiuspiam obnoxia fecerit, & considerate noluerit quæ sibi sunt vitia, etiam si quis innumera inculcet illius auribus, nihil proficiet: sed quasi mortuæ essent aures, nullam ex admonitione suscipit vtilitatem; non quia non potest, sed quia non vult. Non enim sicut & in corporalibus vulneribus videri solet, ita est. Nam in corporalibus, naturæ affectiones sæpè immobiles sunt; in voluntate autem non ita fixæ habet. Sæpè enim si voluerit, etiam qui malus est, mutatur, & fit bonus; & qui bonus, per ignauiam excidit, & fit malus. Quia ergo libertatib. esse nostram naturam fecit omnium Dominus, ipse quidem quæ sua sunt, omnia profusa misericordia semper exhibet: & sciens abscondita in profundo mentis & arcana, hortatur, consulit, conaturque nostros malos, reprimi, & necessitatem vitæ non imponit, sed congruis remediis appositis, totum stum esse in ægrotantis sententia dimittit. Vel hic vnus locus, mihi satis superque esse posse videtur, ad Chrysostomi purgationem ab impedi. ei à nonnullis labe quod gratiam præuenientem inficiatus sit, & in ægro spirituali naturaliter ingentem facultatem aduocandi Medicum tepulerit, præcutiens Cassiano, & aliis plenè Semipelagianis. Quam viro & sanctissimo & eruditissimo interrogat calumniam, annotatis plebisque eius locis in hanc rem ipso Solis radio scriptis, depello, in Opusculo pro Valeriano contra Chichonum quendam Valeriani Criminatorem cap. 9. num. 9. & 10. Sed vt dixi, vel vnus hic locus Chrysostomi in quo versamur, rem conficit, & mentem eius perspicuè prodit. Ait enim Deum in ægrotum sententia votum dimittere, vbi hortatus fuerit, & remedia congrua præmiserit. Sollicitatos ergo cum nihil minus cogitarent, relinquit Deus sibi met ipsis, omnino tamen non cogitantes præuenit.

978 Videri possit dissentire S. Macarius hom. 20. sic scribens. [Ceterum quemadmodum ibi mulier etsi vulnerata erat nec sanari poterat, pedes tamen habebat quibus veniret ad Dominum, & veniens sanaretur: itidem & cæcus ille, quanquam incedere non poterat & ad Dominum venire, propterea quod visum careret, vocem tamen emisit nunciis velociorem: dicebat enim, Fili David miserere mei: & ita, credens animam, Sanitatem

sanitatem est adeptus, ad illum accedente Domino & visum illi restitueret. Ita etiam animæ, licet vulnerata sit obsecrarum affectionum vulneribus, & tenebris peccati obscurata: nihilominus prædita est voluntate clamandi & invocandi Iesum, ut ipse veniens, æternam redemptionem conferat animæ. Sicut enim cæcus ille, nisi clamasset; & mulier sanguinis fluxu laborans, nisi Dominum adisset, non fuisset sanata: sic nisi quis propria sponte, ac voluntate integra, venerit ad Dominum, & deprecatus eum fuerit cum plenitudine fidei, sanitatem non consequitur. [Hæc quidem videti vitanque possint, sonare quod aiebant Semipelagiani, nempe medicum ab ægro spirituali aduocari solius naturæ viribus. Reuera tamen aliud ferunt, nec nisi de aduocatione, supposito tactu gratiæ præuenientis, sunt accipienda; cum S. Macarius toties & tam discretè gratiam præuenientem agnoscat, ut trado in Purgatione Valeriani cap. 9. numer. 3.]

Itaque æger spiritualis tam malè affectus est, ut per se, ne medicum quidem possit desiderare. Quomodo verò per se, medicum desideraret, qui ne ægritudinem quidem suam sentit? Ecce quidem, stupor est non sanitas. Rectè enim S. Augustinus in psalm. 55. ad illud. *Ego verò in te speravi*, tres affectiones corporis distinguens, sanitatem, stuporem, immortalitatem, eo sanitatem à stupore fecerit, quod [sanitas ægritudinem non habet, sed tamen quando tangitur & molestat, dolet. Stupor autem non dolet; amisit sensum doloris, tanto insensibilior quanto peior.] Idem plenè serm. 34. ex 40. nouis. Bernardus quoque luculenter serm. de Conuers. ad Clericos cap. 4. verbis illis. [Si vidisti hominem scalpere manus, & vsque ad sanguinem conficere, euidentem habes in eo similitudinem animæ peccantis expressam. Cedit siquidem voluptas illa dolori, & succedit pruritus cruciatus. Neque id ignorabat, sed dissimulabat ille dum scalperet. Sic laceramus, sic exulceramus propriis manibus animas infelices, nisi quod tanto grauius, quanto excellentior est spiritualis creatura, & cui difficilius medeatur. Neque id quidem inimicitiarum studio gerimus, sed stupore quodam insensibilitatis internæ. Effusus siquidem animus, damna interiora non sentit: quia nec intus est, sed in ventre forsitan, aut sub ventre. Denique & animus quorundam in patinis, quorumdam in loculis inuenitur. *Vbi est thesaurus tuus*, (inquit,) *ibi est et cor tuum*. Quid verò mirum si propriam minime sentiat anima lationem, quæ suipsum oblit, & penitus absens sibi, in longinquam profecta est regionem? Erit autem cum in semetipsam reuerfa, cognoscat quàm crudeliter miseræ venationis obtentu, euiscerauit semetipsam. Neque enim id sentire poterat, dum vilem muscarum prædam desiderio captans insatiabili, araneorum instar, ex visceribus propriis intexere retia videretur.] Quamvis ergo ea insensibilitas, stupor sit, non sanitas, tamen ex eo stupore rectè habetur, non posse ab ægro sibi relicto, aduocari medicum ad curationem adhibendam, cuius se indigum nescit.

Medici desiderium afflante gratia, quantum tam olim.

979 Pij tamen quique diuinitus præuenti, iam olim, & pro suo, & pro totius naturæ languore ad medicum suspirabant: quo S. Hilarius nuper edito commentario in psalm. 13. post expensos tam varios & tam graues totius humani generis morbos, qui eo psalmo describuntur, refert illud *salutaris desiderium* ab antiquis, Patribus ex Dei gratia conceptum, habendi à Deo medici tot ægritudinibus lauandis necessarii. *Quis dabit ex Sion, salutare Israël?* [Vt enim (inquit,) qui pestilentem urbem ingressus, omnes omnino inhabitantes, morbo dissolutos & febribus æstuantēs, & diuerso ægritudinum genere confectos contemplatus sit, & nullum illic medicum inueniens, ingemiscat, & nihil auxilij, nihil remedij adesse tantis malis doleat, & deservire magis membrorum pestem quotidie sentiat, sciatque medicum in longinquo positum mederi posse si adesset; quod solum potest dolorum desperatione exclamet dicens; Quis est qui cum præsentem efficeret, & salutem eius adferret? Omnem scilicet sollicitudinem ad vota conuertens; Pari modo Spiritus sanctus, contruens errorem generis humani, contruens mala sæculi huius ingrauescentia, & morborum immedicabili morte grassantem, vbi Deus negatur à stulto, vbi abominandis voluptatum fallaciis corrupti sunt, cuncti, vbi nullus bonum volens sit, vbi eorum guttura innocentium sunt sepulchra, vbi lingua vti sint in officium fraudulentæ, vbi venenum labijs eorum verbi-que suffusum sit, vbi os amaritudine & maledictione sit plenum, vbi velox pedum eorum ad effundendum sanguinem cursus sit: Et per hæc non agnoscentibus viam pacis, in omnibus vitæ eorum viis infelicitas ingrauescat, vbi in Deum nulla reuerentia est, vbi deuastatio plebis Dei, persecutoribus tanquam cibus panis sit, & innocentium mortes, damna, supplicia fiat satietas iniquorum; Vbi Deus non invocatur & trepidatur in nullis creaturam in idolis omisso creatore reuerentes, vbi Deus in generatione iusta desperatur habitare, & consilium inopis confunditur, & spes patientiæ eius includitur: His igitur ita grassantibus malis, & toto orbe dominantibus, conficius Spiritus sanctus eius qui solus opem ferre possit, exclamat, *Quis dabit ex Sion salutare Israël?* Non enim Moyses dederat, non Elias, non Esayas, non Propheta, omnia legis opera aduersus tantam morborum pestem infirmabantur: opus erat medico qui vna atque eadem auxilij sui ope vniuersa curaret, & tot ac varios in toto orbe languores, non arte, non opere, (quia quando opus & ars singulis adhibita profuisset?) Sed verbi potestate sanaret. Hunc requirit Spiritus, hunc spectat, ad cuius aduentum febris quiesceret, cæcitas desineret, paralytis non esset, mors non occuparet, hunc expectat, hunc proclamat, hunc orat, *Quis dabit ex Sion, salutare Israël.*

Omnium itaque antiquorum erat, illud Origenis vortum homil. 27. in Num. cum de mansionem in Raphaca. [Sunt multi languores animarum]

Nemo hunc titulum, vel Christo indecorum, vel nobis minus necessarium existimet. Medici namque munus, nonignobile esse sed Regium Vnde Egyptios Reges, medendi artem professos, videre est apud Plinium lib. 19. cap. 8. & plenè apud Cagnatium lib. 4. var. cap. 10. Sed & Regum maximum Salomonem, medicinæ fuisse scientissimum, eamque non esse de dignatum, Anastasius q. 39. in Script. testatur. Apud Isaiam cap. 3. qui delatum ad se primatum vult excutere, illud inprimis obtridit, *non sum Medicus*. Videlicet in hanc rem Tiraequellum c. 31. de Nobil. a. n. 106. Quin etiam non principale modò & regium, sed diuinum esse medici munus, tradit Quintilianus declamat. 268. &

981 Est ergo Christus *Galenus maximus*
vt scitè dicit Pſidas in Colnep. verſu. 13. 59.
Non vnus tantum terrarum angeli medicus,
ſed vniuerſorum (quantum in ipſo eſt) Chriſtus
vniuerſi appellat Origenes lib. 4. contra Celſum
inſiſſe. Hoc ipſum eſt, quod Clemens Alex. i.
pædag. cap. 2. *ad finem*, tradit pædagogo noſtro,
vniuerſæ creaturæ Medico, qui cuius corpori
animæque medelam facit. Vbi nomine vniuerſæ
creaturæ accipiendus eſt, homo quam li-
ber. Et quippe totius ſtatim ſubditur, Medi-
cament fecit Chriſtus, & in corpore & in anima.
Nec vni duntaxat homini, ſed omnibus plene,
quoniam in ipſo fuit. Itaque eſt vniuerſalis Me-
dicus.

Non dissimiliter S. Gregorius 3, Moral. cap. 14, tractans illud, *testa sanie vadebat*, fecisse illi circa nos omnes Christum, docet. Exhibet enim S. Gregorius, vniuersum genus humanum tanquam agrotum & a planta pænie, ad verticem vique capitis, diffluentem sanie, quam Christus testa raserit. [Quid enim aliud (inquit) in manu Domini testa est, nisi caro, ex nostra substantia luto sumpta? Etenim testa, igne soluitur. Caro autem Domini, ex passione sua robustior extitit, quo per infirmitatem moriens, à morte sine infirmitate surrexit. Vnde testis etiam per Prophetâ dicitur, *Exaruit velut testa virginitas*. Sicut testa enim eius virtus etiamque, qui susceperit carnis infirmitate passionis sue igne roboratur. Quid verò per sanie, nisi peccatū debet intelligi? Per carnem quippe & sanguinem, solent peccata carnis designari. Vnde per Psalmistam dicitur: *Libera me de sanguinibus*. Sanies itaque, putredo sanguinis est. Quid ergo accipimus saniem, nisi carnis peccata ex longa vitiorum peiorata? Vultus itaque in saniem vertitur, cum neglecta culpa, visu deterius grauat. Mediator itaque Dei & hominum, homo Christus Iesus, corpus suum manibus, persequendum tradens, saniem testa rasi, quia peccatum carne deluit. *Venit enim, (sicut scriptum est), in similitudinem carnis peccati, ut de peccato damnaretur peccatum*. Dumque hosti obiecti innocentiam peccatis suæ, exterritis contagia carnis nostre, & ex qua nos captiuos inimicus tenuit, per illam nos liberat.

liberos expiauit, quia quam nos instrumentum fecimus culpæ, hæc nobis per Mediatorem versa est in anima iustitiæ. Testis ergo sanies raditur, cum carne culpa superatur.]

Condescensio tan Medici, & ex quo tempore mederi caperit.

982 Non possum melius, & ægritudinis nostræ statum, & varietatem morborum quibuscum vniuersa nostra conflabat, & medici dignationem exponere, quam illis S. Chrysostomi verbis hom. 1. in ad Philipp. in moralibus. [Vexabat nos morbus grauis, ac febris vehemens; decumbebamusque non in lecto, sed in ipsamet vitiositate, perinde ac in stercore: in improbitate volutabamur, scatentes vlcibus, foetorem spirantes, squalidi, incurui, vmbra potius quam homines. Circumflabat nos improbi Demones, princeps mundi ridens, insultans. Venit Dei vnigenitus, emisit radios præsentia suæ; & caliginem confestim depulit. Venit ad nos ipse Rex, qui erat in throno paterno, thronum relinquens paternum; (quando autem reliquisse dico, ne id significare rursus putem mutationem, ac transitum; cælum enim terramque ipse implet, sed ob economiam id dico:) venit ad hostem, qui ipsum odie prosequabatur, auersabatur, neque vt ad eum oculos conuerteret, adduci poterat, blasphemis quotidie appetebat. Vidit in stercore iacentem, a vermicibus exulceratum, a febris & fame oppressum nullo non morbi genere laborantem, Nam & febris vexabat, (hoc enim est improba cupiditas;) & inflammationes vrgebant; (hoc enim arrogantia;) & quædam insatiabilis fames occupabat; (hoc enim auaritia;) & sanies vndique, (hoc enim scortatio;) & cæcitas oculorum; (hoc enim idololatria;) & furditas, & stupor (hoc enim erat lapides & ligna adorare, & cum illis colloqui); & multa deformitas; (hoc enim vitiositas;) vidit nimirum quiddam & morbus grauissimus. Vidit, absurdius quam infantes foliant, loquentes; & lignum & lapidem Deum vocantes. Vidit in tanta vitiositate; nec tamen abominatus est, non amarior factus, non auersatus est, non odio prosequitur. Dominus enim erat, & opus suum non oderat. Deinde quid facit? Optimi medici more, parat pretiosa pharmaca, eaque primus obiuuit, ac deinceps nobis tradidit. Ac primum phararmacum, quasi antidotum quoddam, lauacrum dedit. Ita omnem enormissimam vitiositatem, ita omnia simul in fugam se dederunt; inflammatio cessit; febris extincta est; & sanies exsiccata. Omnia enim & quæ ab auaritia, & quæ ab ira, & cætera omnia mala per spiritum euauerunt: aperti sunt oculi, apertas aures, aptam vocem loquuta est lingua: vires acquisiuit anima; acquisiuit corpus pulchritudinem; & florem huiusmodi, qualem par est habere pulchritudinem, Dei filium ex spiritu gratia procreatum; qualem par est habere gloriam, filium nuper Regi natum, & in purpura educatum.]

Quod primum phararmacum nobis à Medico propinatum, & ab ipso prægnatum, ait S. Chrysostomus fuisse baptismum, spectat ad exordium curationis externæ nobis adhibita. Nam priusquam Christus à Baptista tingeretur aquis, non vacabat palam sanationi morborum,

Theoph. Raynaldi de Attrib. Christi.

nostrum, etiam antequam, sed clam & absque arbitris confecta fuerat, & adhiberi cæpta medicina; [Præparatum enim in cælo fuisse medicamentum nostrum, & ex illis immortalibus succis confectum, ait S. Ambrosius lib. 2. de fide cap. 4. Confectum intellige, non in ipso cælo, sed ex cælo; seu cælesti Spiritus sancti virtute in vtero Desparæ iuxta illud Bernardi serm. 5. in Vigil. Nati. Dom. in fin. (Dedit tibi Christum per Mariam, propter sanitatem. In prima remedium est, quia ex Deo & homine cataplasma confectum est, quod sanaret omnes infirmitates tuas. Contusa sunt autem & commixta hæc duæ species in vtero Virginis tanquam pistillo illas suauiter commiscente.) Idem serm. 2. de Pentec. initium medicinæ nobis à Christo ait factum, ex quo fuit in vtero matris, & causam illius exordij sic exponit. [A planta pedis vsque ad verticem, non erat in nobis sanitas: erraueramus ab vtero, vt vtero damnati antequam nati, quia de peccato, & in peccato concepti. Christus ergo ibi primum medicinam apposuit, vbi primus vulnere patebat locus, & substantialiter vtero Virginis illapsus, de Spiritu sancto conceptus est: vt conceptionem nostram mundaret, quam spiritus malus, si non fecerat, tamen infecerat: vt non esset etiam in vtero vita ipsius otiosa, dum nouem mensibus purgat vulnus antiquum; scrutans (vt dicitur,) vsque ad imum, putredinem vitulentam, vt sanitas sempiterna succederet.]

Itaque idem medicamentum & medicus, iam ex vtero nostræ curationi seferuit; eam consummationis in tempore. Seruiuit inquam Christus curationi nostræ iam ex matris vtero, & exinde cæpta medicinæ nostræ confectio; quam tamen constat, tantum præparatam fuisse consummatæ & perfectæ in morte Christi. Quinimo apertè tantum exhibita est, & vim suam tantum prodere cepit, demisso post Christi à nobis abitu, Spiritu sancto. Quod voluit Nahum, cap. 2. vbi præfatus magno cum sensu, *cælebra Iuda festiuitates tuas, & redde vota tuas, quia non adiciet ultra, vt pertranseat in te Belial; & ninerfus interit: causam subdit istam; ascendit qui dispergat coram te.* Ita quidem habet vulgata editio. Sed S. Cyrillus Hierosol. Catech. 17. & S. Aug. 18. Ciuit. cap. 3. secuti versionem 70. ita legunt: *ascendit sufflans in faciem tuam, liberans te de tribulatione:* quod pulchrè refertur ad nouam, (vt vocat Cyrillus,) sufflationem, siue ad generationem hominis mystici factam, demisso per Christum, post Ascensionem, Spiritu sancto in Pentecoste. Eandem verò lectionem secutus alter Cyrillus in cap. 2. Nahum, ad Iudæum quendam vsu circa ægros refert, [tam illud *insufflans in faciem*, (inquit) vt ex traditione, & consuetudine Iudæa dicit: & certum est huiusmodi rerum mentionem aliquando in diuinis Scripturis inueniri: quale est; quod Iudæi in maledictis aduersus Deum, vestimenta discindenda arbitrabantur. Quemadmodum igitur vsu receptum erat quibuscumque vestes discumpere cum blasphemasse quispiam; sic etiam insufflare in facies ægrotantium quocumque modo. Et hoc præsertim & insolentissimè faciebant, qui adiurare consueverant, & curiosis incantationibus à spiritibus, & doloribus malè habentes se liberare simulabant. Exemplo igitur è consuetudine ipsorum petito, ait: *ascendit insufflans*

TT t

insufflans in faciem tuam) Cyrtis nimirum (& exuens te de tabulatione :) Hoc enim ut dixi: quidam alios afflantes, se feliciter posse fingebant.] Eiusdem moris in ægros insufflandi, apud Indos quoque usurpati, meminit in itinerariis Rhamusius. Christus igitur cælo illatus insufflauit in vniuersi orbis faciem; nec simulando curationem, sed verè præstando, medicinam in passione perfectè confectam, adhibuit palam, orbi pessimè affecto: magno inquam ægrotto, ut S. Bernardus loquitur, ad quem curandum prius descenderat, factus medicamentum & medicus.

Idem medicamentum, & Medicus præsertim per egritudinem & demissionem suam.

983 Singularissimè in Christo observant passim Patres, quod idem nobis medicus sit & medicina. Disertè ita habet Petrus Damiani Opusc. 1. cap. 5. *in fine*, & scitè Anonymus à Gretsero nuper editus in confutatione octauæ erroris Waldensium, [Ecclesiæ suæ, (ait de Christo,) fecit ex propria carne antidotum, & de proprio sanguine syrupum.] Ex S. Ambrosio serm. 3. in Psal. 118. idem infra dicam. Et pulchrè idem traditur in Actis S. Wolphelmi capite 15.

Exclamat ad id Augustinus multipliciter lib. de Agone Christi c. 11. & pulchrè his verbis l. 19. de Sanctis, [Mirabile & incomparabile genus medicinæ, propter quam medicus voluit ægrotare, & ægrotos, quibus salutis remedium procurabat, sua voluit infirmitate sanare.] Et inferius; [Venit ipse medicus in tempore plenitudinis, publicè prædicauit causam aduentus sui, factus doctor medicinæ, dicens, *pœnitentiam agite*.] Doctor factus est, quoad applicationem per nos faciendam: simul tamen (ut præmisimus), factus est nostra medicina. [In Paradiso, (ait S. Grego. 31. Mor. cap. 1.) Sano homini Diabolus inuidens superbæ vulnus infixit, ut qui mortem non acceperat conditus, moreretur elenatus. Sed quia Diuinæ potentia suppetit, non solum bona de nihilo facere, sed ea etiam ex malis, quæ Diabolus perpetraverat, reformare: contra hoc infixit vulnus superbientis Diaboli, medicina apparuit inter homines humilitas Dei, ut autoris exemplo humiliari surgerent, qui imitatione hostis elati ceciderant. Contra ergo superbientem Diabolum, apparuit inter homines, homo factus, humilis Deus. Hunc potentes huius sæculi, idest membra Diaboli superbientis, eò despicabilem crediderunt, quo humilem conspexerunt. Vulnus enim cordis eorum, quanto magis tumuit, tanto amplius medicamentum vitæ despexit. Repulsa igitur à vulnere superbiorum medicina nostra, pertinet ad vulnus humilium.] Hoc brevissimè dixit Augustinus orat. de 5. hæresibus cap. 7. [Fusus est sanguis medici, & factus est medicamentum phrenetici.]

Et quia præcipua ægritudo nostra, erat superbia, in ex Cassiano lib. 12. de instit. cap. 8. quomoddò Christus huic tanto morbo factus est medicina. [Vniuersitatis creator & medicus Deus, causam principiumque morborum, superbiam esse cognoscens, contrariis sanare contraria procurauit, ut ea scilicet quæ per super-

biam contuerant, per humilitatem resurgere. Ille namque dicit, *In cælum conscendam*; hoc dicit: *Humiliata est in terra anima mea*. Ille dicit, *Et ero similis altissimo*; hoc cum esset in forma Dei, exinanivit semetipsum, formam serui accipiens, humiliatusque se, saltem obediens usque ad mortem, Ille dicit; *super astra Dei exaltabo solium meum*; iste dicit; *Disce a me, quia mitis sum & humilis corde*. Ille dicit, *Nescio Dominum*, & *Israel non dimittam*; iste dicit; *Si dixeris quia non noui eum, ero similis vobis mendax*; sed noui eum, & mandata eius seruo. Ille dicit; *Alta sunt flumina & egrediens eas*; iste dicit; *Non possum ergo à me ipso facere quidquam, sed Pater meus in me manens ipse facit opera*. Ille dicit; *Alta sunt omnia regna mundi*; & *gloria eorum*, & cui vultuero do eas; iste cum diues esset, pauper effectus est, ut eius inopia, nos diuites redderetur. Ille dicit; *Sicut colliguntur oia quæ derelicta sunt, sic conuersa terrâ ego congregauit*, & non fuit qui moueret pennam, & aperiret os & ganniret; iste dicit *Similis factus sum Pellicano solitario*; vigilans, & factus sum sicut Passer solitarius in tecto. Ille dicit; *Exsiccaui vestigio pedum meorum amarus riuos aggerum*; hoc dicit; *Nunquid non possum rogare Patrem meum*, & exhibebit mihi nobis plusquam duodecim millia legionem Angelorum? Si principalis ruinae causam, & salutis nostre fundamenta perpeimus, à quo, & qualiter, vel ista iacta sint, vel illa emerferint quemadmodum deuitare tam atrocem mortem superbæ debemus; vel illius ruina, vel huius doceamur exemplo.]

984 Expressit satis apertè, hunc Cassiani locum S. Gregorius 34. Moral. cap. 22. in præclara de superbæ malis disputatione, citat illud Iobi, *omne sublimè videt, ipse est Rex super omnes filios superbæ*, ubi hæc præter cætera, [Audiant omnes, quid superbia terra & ciuitas. Contra huius languoris pestem, audiamus cuncti, quod Magistra veritas docet, dicens, *disce a me quia mitis sum & humilis corde*. Ad hoc namque vigenitus Dei filius formam infirmitatis nostre suscepit, ad hoc inuisibilis, non solum visibilis, sed etiam despectus apparuit, ad hoc contumeliarum ludibria, irrisumum opprobria, passionumque tormenta tolerauit, ut superbiorum non esse hominem, doceret humilis Deus. Quanta ergo humilitatis virtus est, propter quam solum veraciter edocendam, is qui sine æstimatione magnus est, usque ad passionem factus est parvus? Quia enim originem perditionis nostre præbuit superbia Diaboli, instrumentum redemptionis nostræ, inuenta est humilitas Dei. Hostis quippe noster, magnus inter omnia conditus, videt super omnia voluit elatus. Redemptor autem noster, magnus manens super omnia, fieri inter omnia dignatus est parvus.] Subiicit contrapositionem sensorum Satanae & Christi, iisdem ferè Scripturis allegatis quas Cassianus protulit, ut planè liqueat. S. Gregorius Cassiani mentem expressisse, circa medicinam superbæ nostræ factam per Christum medicum.]

S. item Augustinus serm. 41. de verbis Domini initio. [Scitis fratres, in Christum enim credentes didicistis, & assidue etiam nos ministerio nostro commendamus vobis,] quod medicina tumoris hominis humilitas est Christi. Non enim perisset homo, nisi superbia tumuisset.

Injunctum

Initium animi, sicut dicit Scriptura, *omnis peccati, superbia*. Contra initium peccati, initium iustitiæ necessarium fuit. Si ergo omnis peccati superbia initium, unde sanaretur tumor superbiæ, nisi Deus dignaretur humilis fieri? Erubescat homo esse superbus, quoniam factus est humilis Deus. Rursus idem S. P. ferm. 59. de verbis Dom. [Ægrotat humanum genus non morbis corporis, sed peccatis. Iacet toto orbe terrarum ab oriente vsque ad occidentem, grandis ægrotus. Ad sanandum grandem ægrotum, descendit omnipotens Medicus. Humiliavit se vsque ad mortalem carnem, tanquam vsque ad lectum ægrotantis.] Rursus ferm. 54. de verb. Apost. [Videtur Christus est, humilis Christus, veritas & vita Christus, excelsus & Deus. Si ambules in humili, peruenies ad excelsum. Si infirmus humilem non asperneris, in excello fortissimus permanebis. Quæ enim causa humilitatis Christi, nisi infirmitas tua? Valde enim & irremediabiliter te oblidebat infirmitas. Et hæc res fecit ut veniret ad te tantus medicus. Si enim vel sic ægrotares, ut tu posses ire ad medicum, poterat tolerabilis videri ipsa infirmitas. Sed quia tu ire non potuisti ad eum, ille venit ad te. Venit docens humilitatem. Quare? Videamus. Quia superbia nos redire non sinebat ad vitam, & ipsa fecerat nos à vita recedere. Exaltatum enim humanum cor adversus Deum, & negligens in ipsa sanitate præcepta salutaria, decedit anima in infirmitatem.]

Homo, nulla alia via sanabilis.

985 Non poterat alio villo remedio curari tanta tamque late patens ægrotudo humani generis. Nam nos quidem, ad vulnus & mortem nobis sufficimus, sed non ad curationem, ut recte statuit S. August. ferm. 13. de verb. Apost. Lex verò indicare morbum potuit, non sanare. Unde & Moyses, & omnes Prophete, depositum genus humanum sanare nequiverunt. Ipsi Angeli medici nostri, suam ad nos curandos impotentiam agnouerunt. Unde veniente Christo, exultarunt: quod doceo ex Origene hom. 13. in Lucam *initio*. [Angeli volebant quidem hominibus præbere auxilium, & eis ab ægrotationibus suis tribuere sanitatem, quia omnes sunt apparitores spiritus in ministerium missi propter eos qui conuerti sunt salutem, qui quantum in suis viribus erat, adiuvabant homines. Videbant autem multo inferiorem esse suam medicinam, quam illorum cura poscebat. Porro ut de exemplo possis intelligere quod dicimus, vide mihi urbem in qua ægrotent plurimi, & medicorum frequens adhibeatur manus: sint diuersa vulnera, quotidie in exitum carnem serpens putredo penetret: & tamen medici qui adhibiti sunt, ad curandum nequeant alia vltra inuenire medicamina, & artis suæ scientia magnitudinem mali vincere. Cum hæc in talibus nacti sint, eueniat aliquis Archiater qui habeat suam in arte notitiam, & illi qui prius sanare nequiverant cernentes magistri manu putredines cessare vulnerum, non inuideant, non liuore erubescant, sed in laudes erumpant Archiatri, & prædicent Deum, qui & sibi, & ægrotantibus, tantæ scientiæ hominem misit. In hanc ergo similitudinem, & multitudo exercitus Angelorum audita est dicens, *Gloria in excelsis*. Raynandi de Attrib. Christi.

celsis Deo, & super terram pax in hominibus bona voluntatis.

S. Macarius hom. 20. nostram à solo Christo sanabilitatem diserte contestatur, ostendens mulierem sanguinis profusio laborantem, humanæ naturæ typum fuisse, & tam illius mulieris, quam humanæ naturæ morbum, curatum esse virtute solius Iesu. Eius verba ex parte sunt. [Deficiens exsiccat fons ille qui cogitationes immundas producebat, per virtutem Iesu solius, nec est in alterius cuiuspiam facultate, ut hoc vulnus sanare possit. Ita enim fortiter se gessit hostis in transgressionem Adæ, ut vulnera uerit & tenebris offunderet interiorem hominem, mentem videlicet, hominis ducem, quæ Deum spectabat: unde postea oculi eius à bonis celestibus auctis, intueri ceperunt vitia & affectiones. Tam grauitur ergo latus est, ut nullus præter solum Dominum sanare possit: huic soli possibile est. Nam ipse veniens abstulit peccatum mundi, hoc est, impurum fontem illum cogitationum animæ exsiccauit. Sicut enim illa fluxu sanguinis affecta, cum omnia sua bona erogasset in medicos, à nullo tamen eorum curata est, donec accessit ad Dominum, & credens in veritate, tetigit fimbriam vestimenti eius, & ita mox sanata se sensit stetitque fluxus sanguinis: sic & animam incurabili vitioforum affectionum vulnere ab initio sauciata, nullus iustorum Patrum, Prophetarum, aut Patriarcharum, curare potuit. Venit quidem Moyses, sed planè non potuit sanitatem conferre, Sacerdotes, moneta, decimationes, sabbatismi, neomeniæ, ablutiones, sacrificia, holocausta, & vniuersa reliqua iustitia, celebratur in lege, nec tamen anima sanari aut mundari potuit ab impuro vitioforum cogitationum fluore: nec potuit vniuersa illius iustificatio ipsum curare, donec venit Saluator verus medicus, quæ gratis sanat. Qui quidem seipsum in pretium generis humani tradens, solus ipse magnificam & salutarem redemptionem ad sanitatem animæ operatus est. Hic liberauit eam à seruitute, & eduxit à tenebris illustrans eam suo lumine. Hic arefecit in illa fontem immundarum cogitationum, Ecce enim, ait; *Agnus Dei, qui tollis peccatum mundi*. Non enim sua terrena medicamenta, (hoc est, suæ iustificationes solæ,) potuerunt curare & sanare illam à tanta plaga inuisibili: sed per cælestem ac diuinam naturam, hoc est, dono Spiritus sancti: huius solius medicamenti beneficio, potuit homo consequi sanitatem, & purificatum habens cor, per Spiritum sanctum ad vitam peruenire.]

986 Hoc ipsum esse, quoad à Iobo dictum est, non appenditur argentum in commutatione eius, affirmat S. Gregorius lib. 18. Moral. cap. 26. [Quia enim argento sæpè eloquia diuina designantur, possunt *argenti* vocabulo etiam eisdem eloquijs Scriptores intelligi, quorum vita inter turbas hominum resplendit luce virtutum. Sed quia lex peccata indicare potuit, non auferre; non quisquam veterum Patrum, non legislator Moyses, humani generis redemptor exiit. Argentum ergo in commutatione huius sapientiæ non appenditur; quia quilibet sancti esse potuerunt, in comparatione Vnigeniti filij Dei, nullius meriti fuisse pensantur: qui nisi huius sapientiæ seruos se cognoscerent, sancti nullatenus fuissent. Ad hoc quippe illi

T T r 2 missi

missi sunt, ut in cordibus hominum viam huius Sapiencie predicando prepararent, neque ut pro ea, sed per eam subiectos populos regerent. Quia enim certum erat quoddam per accessum temporum, deficientis seculi languores exercebant, actum est, ut aeterna Dei sapientia in fine seculorum per semetipsam veniret ad grandem hunc, & nimiam infirmitatis agrotum, id est, per totum mundum iacens languidum, genus humanum: ut transmissis prius praedicatoribus, quasi quibusdam visitatoribus, tanto postmodum maior fieret potentia medici, quanto magis morbus creuisset agroti. Quia vero nullus vice eius ad salvandos nos mittitur, dicatur recte; (*nec appenditur argentum in commutatione eius*;) quoniam vita iustorum praedicantium, quantalibet sanctitatis luce polleat, aduentum nobis supernae, per suam praesentiam non commutat.]

Nec minus appositè S. Cyrillus lib. 2. de Ador. eo refert manum è Moysi sinu eductam; illic leprosam, moxque in sanum reductam, & sanitati restitutam, ut narratur Exodi 4. Signari enim sanationem morborum humanorum, alia quam Dei manu insanabilem, sic ostendit. [Carnis est morbus lepra, iisque grauior quam ut à medicis ei succurri possit, aut illorum usu atque peritia expugnari: ac leprosus ipse prophanus & impius est, ex antiqua illa Moysi lege; nec non iis quoque odiosissimus, qui Gentilium mores magnipendunt. Qui enim eo laborat morbo, serui mortuus quodammodo est: atque verò execrandum impurumque est mortui cadaver. Itaque curare posse leprosum, tantquam eximium quiddam, & quod nostrarum virium modum longe superet, soli diuinæ naturae atque efficacia tributum est. Ideoque admiratione habebatur Christus, qui suo iussu supra leprosum inelamavit, *Volo mundare*. Hinc namque vox, cunctarum opifex rerum, quae ipsos etiam è sepulchris excitat mortuos & morte est, & corruptione praestantior, hoc in eo homine miraculum perfecit. Iussit igitur, ut manum in sinum abderet, deinde extractam è latere sinus, iam totam lepra infectam ostendit, deinde autem cum in sinum abdidisset, illic ab vi morbi inde liberum protulit: ut ex ea re intelligerent Israelitae, illam ineffabili quadam & inenarrabili vi promemodum armatum, eorum propugnatorem futurum esse, qui violati essent iniuria, & contra fas, Aegyptiorum ini quo dominatui subiecti. Atque haec quidem ratio, quamvis in promptu sit, est tamen historiae opportuna. Illud autem non abs re fore puto, si subtilius propositi loci sensum exquisierimus, atque inquisierimus, quid illud sit, quod in sinu manum abdidit, quid etiam, quod educta cum fuisset grauius lepra resperfa est: ad haec purificationis modum inuestigare oportet; nam ubi manum in sinum misit, ab eo morbo liberam reddidit.] &c. Quamdiu namque homo ad imaginem Dei conditus, propemodum in sinu Dei nutriebatur, nec dum praecipuum sibi à Deo traditum conculcauerat, providentia & amore erga se Dei testis, purus atque sanctus, & mortis ignatus permanebat: ubi autem Dei praesidio atque amicitia excessit, quod in vita procliuior esset, cepisset, tum verò prophanus atque execrandus, & mortis impunitate laborans, manifeste deprehensus est. Sed cum rursus nos ipse Deus ac Pater suscepisset

in Christo, & diuina gratia praesidio circumtexisset, ac tanquam per adoptionis donum in sinu contineret, illic vna cum impunitatibus, abiectione, ad antiquam illam conditionem, in qua à principio fuimus, reuerti sumus. Scriptum est quippe de manu Moysi, *Resperfa est ad colorem carnis sua*.]

Illata obiter, morbi nostri magnitudo, & iniectione utendi tanto pharmaco necessitas.

987 Sic curanda fuit lepra nostra, aliqui nullo unquam creato remedio curanda. [Valueri sanè tam putride, (ait Auctor serm. de Pass. apud Cyprianum,) & antiquarum cicatricum fautori, non inueniebatur medicamentum conueniens: nisi vnguento sanguinis huius, plagi vetus liniretur. & malagmate carnis in crece extense, siccarentur venae quae calcaneo primi hominis & omni posteritati eius, sepe ille seductor antiquus infuderat. Haec una medela corrosit illas quae in immensum excreuerant cicatrices; & vim suam concupiscentiarum perdidit corruptela.]

Hinc S. Bernardus serm. 3. de Nation. Dom. morbi nostri magnitudinem omnino insigne, (citra insanabilitatem tamen) colligit, nec non incussum metum omnibus docet. [Ex consideratione (inquit) remedij, periculi mei attento quantitate. Nesciebam, sanus mihi videbar, & ecce mittitur Virginis filius, Filius Dei alijssimi, & iubetur occidi: ut vulneribus meis precioso sanguinis illius balsamo mederetur. Agnosce o homo quam graua sunt vulnera, pro quibus necesse est Dominum Christum vulnerari. Si non essent haec ad mortem, & mortem sempiternam, nunquam pro eorum remedio Dei filius moreretur. Paret itaque dilectissimi propitiam negligentem dissimulare passionem, cui tantam à maiestate tanta exhiberi video compassionem. Comparatur filius Dei & plorat, homo patitur & ridet. Sic & medicinae assumptio, & doloris mihi & timoris exaggeratio est. Verum si diligenter obseruem praecepta medici, erit etiam consolationis occasio. Sicut enim grauem agnosco morbum, cui tanta appropinquat medicina, sic & ex hoc ipso non incurabilem esse coniecto. Neque enim pretiosissimas species frustra infunderet, medicus sapiens, immo sapientia ipsa. Porro frustra infusi constat, non solum si absque eis facilis esset curatio, sed multo magis, si & cum eis sit impossibilis. Animat itaque ad penitentiam, & accendit vehementius, desiderium, spes concepta.] Sed de hac animatione ad penitentiam, infra commodius dicam.

Lenissima Christi Medici curatio, cum minimis infusa.

988 Nunc in nostro Medico haeceamus, agnoscamusque à S. Bernardo verè dictum serm. 3. de Resurr. initio. [Christus animarum medicus, cuius tota dispensatio quam exhibuit in carne, medicina salutis est:] agnoscamus inquam, Christum Dominum nostrum, se medicum prodidisse, siue Iesum. Quid enim non mo-

dò iuxta Græcæ vocis notationem, sed etiam iuxta Hebraicam, aliud est Iesus, quam Saluator id est salutem conferens quod munus est medici proprium? Hanc notationem quoad vocem Hebraicam non omnes approbant: sed è contrario, instar omnium sint S. Epiphanius hæc. 29. & Cyrillus Catech. 10. *initio*, & *sub medium* quorum ea est expressa sententia, in Hebraica lingua, Iesum curatorem appellari, aut Medicum & Saluatorem, unde Christianos omnes, quod curati & sanitati sint per Christum medicum, dictos quandoque *lessores* arbitrantur à Iesu, id est medico & curatore animarum. Eam ob causam, Philonem Christianos vocasse *leptotomus*, id est *curatores animarum*, notauit, eam nominis Iesu notationem propugnans Turtianus lib. 2. contra Magdeburg. c. 2.

Chrysologus quoque & Bernardus in *Christi* cognomento, qualitem medici qui suauiter curet infirmam censent. Prior serm. 57. ad 2. Symboli articulum sic habet. [Sicut Reges, triumphorum suorum titulis nuncupantur, & subiectarum gentium nominibus conquirunt numerosissima cognomenta, ita Christus, bonorum suorum titulis nuncupatur: à Christmate enim vocatus est Christus, qui diuinitatis vnguentum aridis iam mortalium membris pius mediator infudit. & ut à Christmate Christus, sic Iesus vocatus est à salute, qui ob hoc nos diuino infudit vnguento, ut ægris certam salutem, perditis perpetuam redderet sanitatem.] Distinctus S. Bernardus serm. 6. in Vigil. Natib. Dom. *initio*, expendens illud, *IESVS CHRISTVS Filius Dei, qui nascitur in Betheleem Iuda*. Sic enim scribit, [Iesus interpretari. *Saluator*. Quid tam necessarium perditis, qui tam optabile miseris, quid tam vile desperatis? Alioquin unde salus, unde vel tenuis aliqua spes salutis in lege peccati, in corpore moris, in malitia hac diei & loco afflictionis, nisi noua nobis & insperata nasceretur? At tu forte salutem optas, sed curationis acerbitate, tenebrarum pariter & ægritudinis propriæ conscius reformidas. Ne timeas, Christus est suauis planè, & miris, multæ misericordiæ, vinctus oleo lætitiæ præ participibus suis, eis nimirum, qui licet non ipsam plenitudinem, de plenitudine tamen, huius accipiunt participium vñctionis. Neque verò suauem audiens, inefficacem fore autumes Saluatorem, additur etiam, *Filius Dei*. Qualis enim Pater, talis Filius, cui subest cum voluerit posse. Aut forsitan vilitate salutis & iocunditate vñctionis audita, ne scio quid submurmuras, puto etiam de honestate sollicitus. Saluatorem tibi grularis adesse, ut potè iacens paralyticus in grabato, aut magis inter Hierusalem & Hierico semivivus in via. Amplius autem letaris nec durum esse medicum, nec grauius uti medicinis, nec forsitan intolerabilior videatur breuis ipsa curatio, quam diuturna ægritudo. Sic nimirum, sic vsque hodie multi pereunt medicum fugientes, quod Iesum quidem nouerint, sed Christum nesciant, humano sensu de multitudine & malignitate morborum, paratæ sibi medelæ molestiam æstimantes. Iam verò sic certus es de Saluatore, & nihilominus Christum esse cognoscis non vrentem cauterio, sed vnguento, non vñtione, sed vñtione curantem. [Addit quæ ad dignitatem personæ curantis spectant, quibus nunc abstinco, in-

tentus in curationis modum, quem ipso *Christi* nomine vides indicari, imo denotari suauem & benignum.

Cohæsis lenitatis Medici, cum percussione quam adhibet.

989 Legitur quidem medicus noster, percutere & mortificare; sed ea percussio, est ipsissima sanatio, ut disputat S. Basilus homil. quod Deus non sit auctor malorum: estque aded lenis & blanda, ut dolorem non inferat, cum sita duntaxat sit in abiectioe morbi: quod docet S. Maximus serm. de ieiuniis. [Medicus est (inquit) Dominus noster Iesus Christus, qui ait, *Ego occidam, & viuificabo; percutiam & sanabo*. Occidit enim quodammodo antequam viuificet Dominus. Occidit enim primum in nobis homicidia, adulteria, furta, per baptismum: & sic nos tanquam nonos homines æternitatis immortalitate viuificat. Morimur ergo peccatis videlicet per lauerum: regeneramur autem vitæ per spiritum, sicut ait sanctus Apostolus, *Quoniam mortui estis delictis vestris, & vitæ vestra abscondita est cum Christo. Consepulti enim estis cum illo per baptismum in mortem*. Occidimur enim quodammodo, cum desinimus esse quod fuimus. Nouo enim pietatis genere, in vno eodemque homine, mors operatur & vita. Moritur enim concupiscentia peccatorum, viuificatur amore virtutum. In vno namque eodemque homine impius & adolter occiditur, ut misericors renascatur & castus. Interimitur Idololatria, ut religio propagetur. Fornicator & ebriosus extinguitur, ut continens & sobrius procreetur. Sic ergo mortificat Dominus, ut viuificare faciat, sic occidit, ut proleat: sic verberat, ut emendet. Itaque concludit, hortando ægros. [Habentes igitur huiusmodi medicum qui percutiendo sanat, mortificando viuificat, subdamus ei cum omni patientia ad curandum: ut quidquid vlcibus fecit esse perspexerit, incidat, amputet, excuset: ut resectis omnibus Diaboli vulneribus, hoc solum in nobis faciat remanere, quod Dei est.]

Quod si truncatio interdum membri, vel adhibito scalpello acerbior traditio usurpatur; & hæc quoque est bonitatis maximæ, quia prospicitur communi cæterorum membrorum incolumitati, quæ est multo potior. Audi Clementem Alex. 1. Strom. cap. 14. [Nemo ergo propter supplicia infectetur legem, ut non bonam & honestam. Num enim qui aufert mortuum corporis beneficio afficere videbitur, qui autem ab iniustitia animam conatur liberare, non maiorem videbitur curam gerere, quo est anima corpore præstantior? Sed pro sanitate quidem corporis, & secari & vri, & medicamenta potare sustineamus, & qui hæc adhibet, & Seruator vocatur & medicus, & nec ei inuidet, nec male vul ægrotus, & ut artis dicat ratio partes quoque aliquas rescindit, ne sanæ partes vnâ cum eis intereant, nec tamen quis medici artem, criminis arguerit? Anima autem gratia, non similiter tolerabimus aut exilia, aut multas, aut vincula, si modò quis ex iniustitia sit restituendus in iustitiam? Lex enim, eorum qui ei partem curam gerens, ad pietatem in Deum instituit, & dicat ea quæ sunt facienda, & propulset vnumquodque peccatum, penas imponens iis

quæ sunt mediocritas. Cum autem viderit aliquem ita se habere, ut videatur immedicabilis, ut potè qui ad extremam prouehatur iniustitiam; tunc aliorum iam curam gerens, ne ab ipso corrumpanitur, tanquam aliquam partem à toto corpore refecans, sic cum qui est huiusmodi, occidit saluberrimè.]

Affine illud illud Tertulliani cap. 5. Scorpiaci. [Et est planè quasi scævicia Medicina de scalpello & de cauterio, de sinapis incendio; non tamen secari, inuri & extendi, morderique idcirco malum, quia dolores viles affert. Nec quia tantummodò contristat, recusat; sed quia necessariò contristat, adhibebitur. Horrorem, operis fructus excusat. Vlutans denique ille, & gemens & mugiens inter manus medici, postmodum eandem mercede cumulabit, & artifices optimas prædicabit, & scævas iam negabit.] Idem de nostro medico, iure multo potiore statuendum, apud quem ea in speciem scævicia, cerò fructuosa agro erit, si non ster per ipsum. [Cum patientia (ait S. Augustinus in Psal. 85.) salutem expectat. Quibus te medicamentis curret, ille nouit; quibus sectionibus, quibus vitiis, ille nouit. Tu tibi ægritudinem comparasti peccando, ille venit non solum fouere, sed & secare & vtere. Non vides quanta homines patientur sub medicorum manibus, spem incertam homini promittentium? Sanabæris dicit medicus: Sanaberis si securo. Et homo dicit, & homini dicit. Nec qui dicit certus est, nec qui audit: quia ille dicit homini, qui non fecit hominem, & non perfecit. Scit quid agatur in homine. Et tamen ad verba hominis planè nescientis quid agatur in homine, credit homo; subdit membra, ligati se patitur, aut plerumque etiam non ligatus, secatur & vritur, & accipit fortè salutem paucorum dierum, iam sanatus quando moritur ignorans, & fortasse dum curatur moritur & fortè se curari non poterit. Cui autem promisit Deus aliquid, & fecit illi?]

990. Victor quoque Cartennensis pulcherrimè lib. de pœnit. cap. 18. [Si curari desideras, medelæ impetum non attendas, nec expauescas remedium; Cum admoventur vulneri ferramentum, celerior cura sectionis efficitur. Nam pessimè sedulitas mœdendi palpat, cum non continuò suppurata labe abscedit. Amarus est gustus antidoti, sed vitale ac salutare est quod est faucibus insuauis. Curat nos Dominus non ut exteros, extraneos sibi seruat, quoscumque sanauerit delinquentes. Omni hora, omni die, in curandis intentus, nec retardatur tempore nec vllis morarum obstaculis impeditur, cum inuentus fuerit qui curatur. Vacet enim necesse est beneficium Domini, cum non extat cui debeat miseri. Aspera est castigatio pœnitentiæ, sed leuior efficitur si modus culpæ tractetur.]

Quod si qui fuerunt improvidi, quibus medicus quia aliquid à gestu eorum abhorrens prescribat, dispositio non placuit, ne illi plus medico corporum in sanandis morbis corporis, quam anima medico, circa spirituales curationes con. edunt. [Certe (ait S. Chrysostomus lib. 1. de Promt.) cum medicus contraria his quæ nobis salubria videntur præcipit, siue algens membrum profluo fonti subicere debeat, siue alia huiusmodi efficere, nonnumquam reluctamur: sed cum nobis antea persuaserimus,

artis illum ratione cuncta facere, promptè ac libenter cedimus, idque cum illo sapienter fallitur: Deum verò, cuius via in omnibus incredibiliter à nobis distat, qui est ipsa sapientia, qui nunquam falli potest, puniende curiositate percutabimur? Cùmque illi simpliciter cedamus, à quo facti rationem exigere iure nostro possumus, ab illo, cuius solum cedendum est notum, eorum quæ gesserit causas ac rationes requiramus, atque huiusmodi indigne ignorantiam feremus? Hæcine sunt religio?æ mentis ac pietatis? Ne, quælo ac supplico, ne ad tantam vitianam progrediamur.]

Alia lenitatis Medici capita, quia sanat ex vulnere, & gratis sanat. Præstansque insuauis, tolerat ægrotum sanctorum.

991. Ad bonitatem quoque & lenitatem medici nostri pertinere monet Gossidius Vindacensis, quod de vulnere vulnus sanat. Sic enim disscit serm. 2. [Aliquando bonus & pius Dominus, ad ostensionem suæ bonæ voluntatis, qua semper circa peccatores, quæ quodam pijs parvis affectu hæret, ne ad penam tradat errantes, cum nos qui nec bonis bene vrimur, de medicina nostra facimus plagam, ipse de vulnere nostro, nobis adhibet medicinam. De medicina etenim nostra miseri & insipientes vulneramur, cum ei abstinentia, vel qualibet vitæ nostra, quæ medicina debuit esse animæ, superbumus. Sed misericors & omnipotens Deus, de vulnere nostro medicinam operatur, cum in luxuriam corruentes, (non quia sit luxuria superbia grauior, sed quia turpior esse videtur,) nos humiliat, & sic in nobis vulnus de vulnere sanat.]

Et hinc quoque medici lenitas & benignitas mirè celebratur, qui non sibi stipendium deposcit, sed tribuat annuentibus sanati S. Aug. serm. 13. de verbis Apost. id egregie expendit. [Medicus (inquit,) etiam sano præcipit temperantiam. Bonus medicus hoc facit, non vult esse necessarius ægrotanti. Sic etiam Dominus Deus creato homini sine vitio, temperantiam prædicare dignatus est: quæ si ille seruasset, medicum postea morbo suo non desideraret. Sed quia non seruauit, languidus factus est, cecidit infirmus, creauit infirmos id est, infirmos genuit infirmus. Et tamen in omnibus, qui nascuntur, infirmis, Deus quod bonum est operatur, sitimando corpus, viuificando corpus, alimenta præbendo, pluuiam suam & Solem suum super bonos & malos dando, non est vnde accuset bonum nec mali. Insuper etiam genus humanum iusto suo iudicio condemnatum, non luit in interitum sempiternum relinquere: sed misit & medicum, misit saluatorem, misit eum qui gratis sanaret. Parum est qui gratis sanaret, qui sanatis etiam mercedem daret. Nihil addi ad istam beneuolentiam potest. Quis est qui dicat, sanem te, & do tibi mercedem? Optimè fecit. Sciebat enim se diuitem, venisse ad pauperem; & sanat ægrotos, & sanatis donat: & non aliud quam seipsum do nat. Saluator est adiutorium languidi, ipse saluator est præmium sanati.]

Quid verò Medici in curando suauitatem,

mellius

melius expressiusve indicat, quam quod nihil ægro indicit hauriendum, quod non prius ipse met hauserit? S. Aug. hom. 34. ex 30. id suauissimè his verbis recollit. [Ipse ergo medicus, nihil tali indigens medicamento, tamen ut exhortaretur ægrotum, bibit quod opus ei non erat: tanquam reculantem alloquens, & trepidum erigens bibit prior. *Calicem*, (inquit,) *quem ego bibiturus sum*, qui in me non habeo quod ab illo calice sanetur: bibiturus sum tamen, ne tu dedigneris bibere, cui opus est ut bibas.] Et serm. 18. de verbis Dom. Si nolimus obtemperare medico, ut non ægrotatemus, obtemperemus ut ab ægritudine liberemur. Dedit nobis præcepta medicus sanis: dedit præcepta medicus, ne medico indigeremus. *Non opus est*, (inquit,) *sanis medicum, sed ægrotantibus*. Sani præcepta contempsimus, & experimento sensimus in quantum perniciem nostram, præceptum illud contempsimus. Ægrotare iam cepimus, laboramus, in lecto infirmitatis sumus: sed non desperemus. Quia enim ad medicum venire non poteramus, ipse ad nos venire dignatus est. Non contempsit saucium, contemptus à sano. Non destitit dare alia præcepta languenti, qui prima custodire noluit, ne langueret: tanquam diceret, Certe experimento sensisti, verum me dixisse, quando dixi. Noli tangere hoc: Sanare ergo tandem, & reuiuifce. Ecce porto infirmitatem tuam: bibe amarum calicem: tu enim tibi fecisti præcepta illa mea, quæ sano data sunt tam dulcia, tam laboriosa. Contempta sunt, cepisti laborare: sanari non potes, nisi amarum calicem biberis, calicem tentationum, quibus abundat hæc vita, calicem tribulationum, angustiarum, passionum. Bibe, inquit, bibe ut uiuas. Et ne responderet ei languidus. Non possum, non fero, non bibo: prior bibit medicus sanus, ut bibere non dubitaret ægrotus. Quid enim amarum est in tali poculo, quod ille non biberit? Si contumelia; prior audiuit, cum Demones expelleret, *Demonium habet*, & quod in *Beelzebub* eiecit *Demonia*. Vnde ut ipse consolaretur ægros, ait: *Si patrem familias Beelzebub vocauerunt, quanto magis domesticus eius?* Si dolores amari sunt, ligatus, & flagellatus, & crucifixus est. Si mors amara est; etiam mortuus est. Si genus mortis exhorrescit infirmitas; nihil illo tempore fuit ignominiosius, quam mors crucis.]

Accedit mititas, in tolerandis ægrotum & ineptis, & indignis agendi rationibus. [Medici corporum (ait Orig. initio homil. 11. in Ierem.) ægrotantibus assistentes, & iuxta disciplinam artis suæ volentes curare eos qui in infirmitatibus constituti sunt, vident tristia, iniunda pertractant, & in alienis calamitatibus mœrore proprio conficiuntur. Semper enim conuersatio eorum in gemitu, semper in caris est; nunquam cum lætis consortium habent. Cum vulneratis, cum his quorum carnes incommodis variis debilitantur, qui febribus æstuant, qui dolore torquentur, iugi seruitio persequerant. Et si quis eorum vult implere medicinam, non indignatur, non obliuiscitur propositi artis suæ, postquam cum his fuerit quos sermo præfatus est.] Monstrat consequenter Origenes, id accuratè seruasse Hieremiam erga Iudæos: se de seruauit multo accuratius Christus Dominus.

Sapientia eiusdem Medici, in adhibenda curatione.

992. Hæc circa curandi modum à medico nostro seruata, suauitatem eius significant. Summam verò sapientiam eiusdem in curando, S. Augustinus notauit, in eo, quod obseruatam ab eo causam morbi nostri, & ibi adhibita malagma, notauit tract. 25. in Ioan. verbis illis caput omnium morborum superbia, quia caput omnium peccatorum superbia. Medicus quando ægritudinem discit, si euerit quod per aliquam causam factum est, & ipsam causam per quam factum est non curet, ad tempus videtur mederi, causa manente morbus repetitur. Verbi gratia, apertius hoc dicam: Humor in corpore scabiem vel vlceris gignit. In corpore sit magna febris, & non parvus dolor. Exhibentur quædam medicamenta quæ scabiem compescant & feruorem illum vlceris sedent, & adhibentur & proficiunt. Vides hominem qui fuit vlcerosus & scabiolus, sanatus: sed quia humor ille non eiectus est, tursus ad vlus redit. Cognoscēs hoc medicus, purgat humorem, detrahit causam, & nulla erunt vlceres. Vnde, ergo, abundat iniquitas? Per superbiam. Cura superbiam & nulla erit iniquitas. Ut ergo causa omnium morborum, curaretur, id est, superbia, descendit & humilis factus est filius Dei. Quid superbis homo? Filius Dei propter te humilis factus est. Paderet te fortasse imitari humilem hominem, saltem imitare humilem Deum. Venit filius Dei in homine, & humilis factus est. Præcipitur tibi ut sis humilis, non tibi præcipitur, ut ex homine fias pecus. Ille Deus factus est homo; tu homo; cognosce quia es homo. Tota humilitas tua est, ut cognoscas te. Ergo quia humilitatem docet Deus, dixit: *Non veni facere voluntatem meam, sed eius voluntatem qui misit me*. Hæc enim commendatio humilitatis est. Superbia quippe facit voluntatem suam, humilitas facit voluntatem Dei.]

Pertinet ad medicum quoque nostri sapientiam, quæ habet serm. 19. de sanctis, monstrans quomodo Christus summam lenitatem curationis cum summa industria & sapientia coniunxerit, de quo sic differit eo loco. [Diuina virtus, nostra reparatione non eguit, sed tamen ea bonitate qua nos condidit, eadem nos reformare voluit; & ad hoc medicamen nunquam fortè posuit, sed quàm lenius complexionem ægrotantis competere perpexit, apposuit. Solent quippe medicina periti, ægritudines quas curandas suscipiunt aliquando curare per contraria, aliquando per similia. Hoc fecit Dominus noster Iesus Christus sua paupertate nos ditans, sua humilitate nos subleuans, sua infirmitate nos sanans, sua morte nos viuificans. Sic ratione medicina sicca humidis, humida siccis, calida frigidis opponuntur, & minus fortia contraria à fortioribus contrariis superuenientibus superantur. Simili ratione similia similibus opponuntur, cum secundum quantitatem vulnerum vel tumorum, mensuratur longitudo vel latitudo epithematum. Sic scorpionum carnes oleo coctæ, percussionibus medentur scorpionum; sic theriaca de serpentis carne confecta, moribus serpentinis occurrunt, & potiones veneno infectas, in potu sumpta expellit. Ad hanc similitudinem

litudinem medicus noster, mortem carnis nostre de serpente venientem, carnis suae morte sanavit, & ad immortalitatis suae speciem in tempore restitutionis complendam reformavit. Vbi diligentius attendendum est, quod mors quae per lignum venit, per lignum superata est. Et ipsa ligni forma, longitudini, & latitudini, & altitudini humani corpori configurata est, quorum sicut totum corpus motum est ut manus ad vetitum extenderetur, ita corpus per omnia membra sua in cruce distenderetur: & totum quod reatu paterni delicti contractum fuerat, hoc emplastri malaxatione consolidaretur. Sed huic medicamento per similia composito, admixtum est & medicamentum factum per oppositum. Nam hic sanavit obedientia, quod ibi corruerat inobedientia. Et quod ibi contaminavit gula oblectamentum, hic reformavit crucis tormentum. Hic locus, verbatim habetur apud Iuonem, Opusculo quare Deus natus & passus sit.

Præclare item libr. 1. de Doctrin. Christian. cap. 14. [Quemadmodum medici, cum aligant vulnera, non incompotit, sed apte id faciunt, ut vinculi utilitatem, quædam pulchritudo etiam consequatur: sic medicina sapientiae per hominis susceptionem, nostris est accommodata vulneribus, de quibusdam similibus. Sicut etiam ille qui medetur vulneri corporis, adhibet quædam contraria, sicut frigidum calido, humidum sicco, vel si quid aliud huiusmodi. Adhibet etiam quædam similia sicut lineolum, vel rotundo vulnere rotundum, vel oblongum oblongo, ligaturaque ipsam non eandem membris omnibus, sed similem similibus coaptat: sic sapientia Dei hominem curans, seipsam exhibuit ad sanandum, ipsa medicus, ipsa medicina. Quia ergo per superbiam homo lapsus est, humilitatem adhibuit ad sanandum. Serpentis sapientia decepti sumus; Dei stulticia liberamur. Quemadmodum autem illa sapientia vocabatur, (erat autem stulticia continentibus Deum:) sic ista quæ vocatur stulticia, sapientia est vincentibus diabolum. Nos immortalitate male ubi sumus ut moremur; Christus mortalitate bene usus est, ut viveremus. Corrupto animo femine, ingressus est morbus: integro corpore femine, processit salus. Ad eadem contraria pertinet, quod etiam exemplo virtutum eius, vitia nostra curantur. Iam vero similia quasi ligamenta membris & vulneribus nostris adhibita, illa sunt quæ per feminam deceptos, per feminam natus, homo homines, mortalis mortales, morte mortuos liberauit.]

S. Gregorius 24. mor. cap. 1.2. & 3. tractans illud: *appropinquavit corruptioni anima eius, & iura illius mortiferis*, quod ad nostram (ut vocat,) generalem pestilentiam, qua omnes perdebatur, accommodat. Ad remedium vero, à Christo, tantæ nostræ mortalitati adhibitum, aptat S. Gregorius quod continenter apud Iobum sequitur: *Si fuerit pro eo Angelus loquens unum de similibus, ut annunciet homini aquitatem, miserebitur eius*. Hunc Angelum pro nobis loquentem, ostendit esse Christum medicum nostrum. Tum subdit. [Sed quid pro nobis loquatur, audiamus: (unum de similibus) Mos medicina est, ut aliquando similia similibus, aliquando contraria contrariis curet. Nam sæpè

calida calidis, frigida frigidis: sæpè autem frigida calidis, calida frigidis sanare conuenit. Veniens ergo ad nos desuper medicus noster, tantisque nos inueniens languoribus pressos, quidam nobis simile, & quiddam contrarium apposuit. Ad homines quippe homo venit, sed ad peccatores iustus: concordavit nobis veritate naturæ, sed discrepavit à nobis rigore iustitiæ. Vitiosus enim homo, corrigi non poterat nisi per Deum. Videri autem debuit, qui corrigebat: ut præbendo imitationis formam, anteaque malitiæ mutaret vitam. Sed videri ab homine non poterat Deus; ergo homo factus est; ut videri potuisset. Iustus igitur ac iustus Deus, apparuit similis nobis homo visibilis, ut dum veritate generis concordat conditioni, virtute artis obuiaret ægritudini. Quia ergo in carne veniens Dominus, non culpam nostram ex vitio, non poenam ex necessitate suscepit: rectè dicitur, quod pro tentato homine, iste Angelus unum de similibus loquitur: quia nec ita natus ut reliqui, nec ita mortuus, nec ita resuscitatus. Quid igitur mirum est, si adhibita tam sapienti tamque accommodata per medicum nostrum curatione, secutus est effectus quem Iob consequenter his verbis aperit? *Miserabitur eius, & dicit: libera eum, ut non descendat in corruptionem, id est, ut vivat & plene sanus vivat.*

Vfus doctrina; De nullo agro diffidendum. Nemini agrotandum derisus, vel si forte agrotet, respuenda curatio.

993 Ex omnibus hæcenus tractatis, apprehendimus medici nostri idoneitatem summam, docemurque de nullo inquam agro talis medici manu constituto diffidere. S. Augustinus pulchre id docet, in psalm. 51. ad illud *pro nihilo saluos facies eos*, quod sic Glossa. [Noli desperare: quem roges attende, non pro quo roges. Magnitudinem morbi vides, potentiam medici non vides. Incolent & abscondent, sicut sustinuit anima mea. Sustine, ora, & quid sit? *Pro nihilo saluos facies eos*. Si illos saluos facies, ut nihil tibi sit: id est ut nullus labor tibi sit. Hominibus desperati sunt, sed tu verbo curas, non laborata in curando, quamvis nos stupemus in inspicendo.] Et in psalm. 48. enarrat. 2. *sub finem ad illud adiutor & susceptor meus es tu, ita ex Davidis personâ differtur*. [Quid etiam nisi subvenires? Quæ desperatus es, miserebitur. Vbi iacebam, nisi aduenies? Certè ingenti vulnere periclitabar, sed illud vulnus meum, medicum omnipotentem requirebat. Omnipotenti medico nihil est insanabile, non renuntiat alicui opus est ut tu curari velis, opus est ut manus eius non refugas. Sed & si nolis curari, vulnus tuum admonet ut cuteris: & aversum reuocat, & refrigerent quodammodo ad se redire compellit & attrahit. In omnibus implet quod dictum est: *Misericordia eius preueniet me*.] S. Paulum ægrum & valde ægrum, sub huius medici manu exhibet S. Ambrosius ferm. 3. in psalm. 118. ad illud, *revela oculos meos, illic corpe & anima sanatum*, [quia medicamentum ei medicus demonstraverat ille de celo, de quo scriptum est: *Miser verbum suum, & sanavit eos, & ex omnibus infirmitatibus suis, liberauit eos*. Non est

est medicus iste de terris, qui omnes curat infirmitates, & populos integrè sanat. Mitte ergo Pater medicum istum, veniat Verbum tuum, aperiat oculos meos.]

Cum igitur Christus, & noster medicus, & nostra medicina sit, & in curando tanta arte & sapientia utatur. (Magnus quippe medicus noster, & magna eius medicina, ut loquitur S. Ambrosius. l. Elia cap. 20.) meritò dixerim cum S. Augustino hom. 34. ex. 50. [Iam videte fratres, si amplius agrotare debet genus humanum, accepta tanta medicina. Iam humilis Deus, & adhuc superbus homo?] Et serm. 74. de temp. [Erat vnde extolleretur gens Iudæa, & per ipsam superbiam factum est, ut Christo nollet humiliari, auctori humilitati, represso tumore medico Deo, qui propter hoc, cum Deus esset, homo factus est, ut se homo hominem cognosceret. Magna medicina. Hæc medicina si superbiam non curat, quid eam curet nescio: Deus est & sit homo. Seponit diuinitatem idest, quodammodo sequestat, hoc est, occultat quod suum erat, quod apparet, acceperat. Fit ille homo cum sit Deus, & non se agnoscat homo hominem, idest, non se mortalem agnoscat, non se agnoscat fragilem, non se agnoscat ægrotum, ut querat vel ægrotus medicum, sed quod periculosus sibi videtur.] Idem ad quævis vicia per Christum in nobis sana, transferamus. Ne igitur tantum medicamentum, & tantam medicamentum abiciamus. [Dominus, exclamat S. Ambrosius lib. 2. de fide cap. 4.] illum hominem qui ex Hiericho descendens incidit in latrones, quem non asperioribus legis medicamentis, non prophetico rigore curauerat, oleo curauit & vino. Veniant ergo ad hunc omnes qui sanari volunt, accipiant medicamentum quod & a Patre delituit & preparauit in caelo, ex illis confectum immortalibus succis. Hoc ex terra non pullulat: experts enim natura huius confessionis. Diuino enim consilio suscepit hanc carnem, ut ostenderet legem carnis legi esse subditam mentis. Suscepit carnem, ut quasi homo vinceret, qui homines erudiret. Quid mihi prodesse, si quasi Deus, exerta potestate, diuinitatem suam tantummodo inuolabilem demonstrasset? aut cur susceperet carnem, nisi ut tentari se naturæ atque infirmitatis meæ conditione pateretur? Tentari debuit, compati mihi debuit, ut scirem quemadmodum tentatus vincerem, compassus euaderem. Vicit per continentiam, vicit per contemptum diuitiarum, vicit per fidem, calcavit ambitionem, fugauit intemperantiam, lasciuia relegauit. Hoc medicamentum Petrus vidit, & tercia sua, instrumenta videlicet quæstus & subdia dereliquit, renuntians carnis concupiscentiæ tanquam corruptæ nani, in quam quasi sentina quædam multarum ingreditur passionum. Magnum ergo medicamentum, quod non solum cicatricem vetusti vulneris amputauit, sed etiam causam passionis incidit. Descendi igitur sunt, qui tam efficax medicamentum abiciunt, prostant gratis, & absque pretio aut commutatione ingestum.

994 Iis qui ita se gerunt, superflue venit Christus, vel certe nondum venit, iuxta S. Bernardum serm. 4. de Resurr. initio. sic differentem. [Omnia quæ de Salvatore legimus, medicamina sunt animarum nostrarum. Videamus ergo ne quando forte dicatur de nobis: Curauimus

Theoph. Raynaldi de Attrib. Christi.

Babylonem, & non est sanata. Cogitet unusquisque, quantum operentur in eo salutaria medicamenta. Sunt enim quibus nondum natus est Christus, sunt quibus nondum est passus, sunt quibus non surrexit usque adhuc. Aliis quoque nondum ascendit, aliis nondum misit Spiritum sanctum. Quomodo enim operatur eius humilitas, Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinaniuit formam serui accipiens? quomodo inquam, Dei humilitas in superbo homine operatur? Quæ illius humilitatis vestigia, in his qui adhuc toto desiderio, terrenis diuitiis & honoribus inhiant? Tantam curationem respicere, planè est medicina ingratum esse, ut ait S. Augustinus serm. 13. de verbis Apostoli, grauissimè inde hortatus, ut brachium Domini iacentibus porrectum, Christum inquam medicum nostrum, lubentes præhendamus.

Ægrotante corpore, currimus ad Pharmacæ, quanto iustius ut ait Origenes hom. 2. in Psal. 37. circa animam idem seruetur? Curationem corporum qui omiserit, peruersitatis notatur. [Est & hæc (ait Tertullianus cap. 5. Scorpiaci) peruersitas hominum, salutaria excutere, exitiosa suscipere, periculosa quæque medicamina vitare, mori denique citius quam curari desiderare. Nam & medicina præsidium plures qui refugunt, plures stulti, plures timidi, & malè verecundi.] At animæ curationem qui neglexerit, nã ille & peruersus est, & mutas animantes insipientia superat, iuxta illud Tertulliani in calce libri de penitentia. [Cur cessas aggredi, quod scias mederi tibi? Mutæ quidem animæ & irrationales, medicinas sibi diuinitus attributas, in tempore agnoscunt. Certe sagitta transfixus, ut ferrum & irreuocabiles moras eius de vulnere expellat, scit sibi dictammodo medendum. Hirundo si excæcauerit pullos, nouit illos oculare rursus de sua chelidonia.] Emulatus est hunc locum Pacianus, (ut ad eum Tertulliani locum notat Pamelius,) itémque S. Hieronymus cap. 7. Ecclesiastæ. Quo ergo pacto notabimus respuentes animæ curationem?

Causationes quæcumque ad respuendam curationem præclusæ.

995 Non licet medici imperitiam, non medicina asperitatem causari. Nam medicum esse scientissimum, nec inde licere tergiversari rectè statuit S. Doro. Doctr. 1. n. 2. medicum item esse benignissimum, abundè monstratum est. Nec obscura adnotæ ab eo medicina suauitas. Præcludit verò omnem omnino causationem ad huius medicina admotionem respuendam, & repellendum medicum istum, quod ut ait Victor Cartenensis lib. de penit. cap. 3. sola morbi expositione, adhibeatur medicina efficax ab hoc medico. Locus est nonnihil longior, sed planè insignis & adscriptu dignissimus. Præmiserat, nostrum medicum non idcirco velle sibi pandi morbos nostros quod eos ignoret; subdit verò. [Vult ergo te magis nosse, quid agatur in te, ut cum exponis medico vitium tuum, necessarium tibi propinet antidotum. Tunc enim poteris perfectum consequi beneficium medicina, si non celes medico tuæ vulnera conscientia. Caterum qualiter curandus eris, qui ea quæ sunt in te absconsa non pandis? Opinor enim

V V u nifi

nisi interpelletur medicus, non curatur agrotus. Expectat ergo dici sibi ostendi doloris tui causas, ut medicinae remedium iam curatus intelligas. Quid enim medico debeat iusta estimatione pensabis, si morbum tuum in te ante cognoveris. Et ut pluribus te non teneam, confessio tua penitens, medicina est: ipsa te curat, ipsa te vivificat, nec patitur vulnus tuum tenere putredinem: sed mox ut ingemueris, superinducit innotabilem cicatricem. Hodie si qui quam te morbus corporalis afficiat, & sentias artus tuos intestino gravari languore, aut vulnus tuum intelligas tabo & sorde putredinis cancerare, statim curris ad medicum, quæris de arte remedium, excubas ante ianuam dormientis, & ante fores eius maritimus saluator adstis, precibus orare, dona promittere, munera offerre, & totum patrimonium pro tua cupis sanitate prodigere; & cum plerumque imperitia eius, aut grauetur languor, aut certe in longa tempora differatur; nihilominus tamen in observatione assidua perseveras, & homo ab homine speras tarda remedia: nec desperas adiutorium profuturum, cum adhuc non sentias corroboracionis effectum: & non curris ad Deum, tuum gratuitum medicum, ad vltionem pigmentarium, qui in curandis animæ tuæ valetudinibus nullum novit pati fastidium, nec expectat ex sanitate tua præmium, sed magis desiderat præmio munere curatum: Et utique temporalis medicus, hoc solum curat quod ad corpus attinet: cæterum Deus animam sanat, quam peccata convulserant: & ille profert ad præsens profutura remedia; hic autem adhibet perpetuam medicinam. Et tamen homo nec seipsum potest iuvare medicus, nisi subuenerit Deus. Nam incassum laborat plerumque altitudo medicinae, si Deus agroti vivendi tempus noluerit prolongare. Quos nec sibi videbimus nonnumquam posse succurrere, cum præventi corporalibus vitis, fraudantur beneficio sospitatis. Nullum ergo beneficium medicinae erit, quando medico ipsi medicina non subuenit. Nemo te (crede mihi) melius rehit, quam qui fecit: nec alius iustificat, nisi qui flagellat & curat. Solus novit operis sui facere rupturas, & limi nostri quasi saram speciem in status pristini substantiam reformare, ipso per Prophetam dicente: *Sicut lutum in manu figuli, sic vos estis in manu mea.* Neque hoc ipsum aliquo intervallo temporis operatur. Mox ut dixeris vitium tuum, illico impertit & adiutoriam: imploranda subsidia & conferenda remedia; nullum propemodum tempus interuenit. Hoc tantum expectat, ut fatearis, mora non erit ut saneris.]

Quid expeditius tali curatione: Quæ medendi ratio, minus onerosa agroti? Quid suavius tali medicina? Et ut aliquid in ea esset subamarum, leniendum est proposita necessitate, & consequentis gaudij præfensione. [Malo enim inquit Tertullianus lib. de Penit. cap. 10.] ad miseriam pervenire: sed ubi penitendum est desinit miserum, quia factum est salutare. Miserum est secari, & cauterio exuri, & pulcris alicuius mordacitate cruciari. Tamen quæ per insuavitatem medentur, & emolumento curationis offensam sibi excusant, & præsentem iniuriam, superuentura utilitatis gratia commendant. Recogitanda certa sanitas à tali, tamque perito, & falli nescio Medico. Præclare æquæ

ac potenter S. Augustinus in Psal. 102. ad illud qui sanat omnes infirmitates tuas, verbis illis. [Sanabuntur omnes languores tui, noli timere. Magni sunt, iniques, sed maior est medicus. Omnipotenti medico nullas langor insaniabilis occurrat, tantum tu curari te sine. Manus eius ne repellas: novit quid agat. Non tantum delesteris cum fouet, sed etiam toleres cum secat. Tolera medicinale dolore, futuram cogitans sanitatem. Vide fratres mei, in istis languoribus corporis quanta homines tolerant, ut paucos dies victuri moriantur & hos paucos dies incertos. Multi enim post tolerantiam magnorum dolorum cum à medicis secarentur, aut inter manus medicorum mortui sunt, aut iam sani irruente aliqua agitudine defuncti sunt. Si tam sibi propinquam mortem sperarent, illos immensos dolores non susciperent tolerandos. Tu non toleras in incertum: qui promittit sanitatem, non potest falli. Fallitur medicus aliquando, & promittit sanitatem de corpore humano. Quare fallitur? Quia hoc non curat qui fecit. Deus fecit corpus tuum, Deus fecit animam tuam: movit quemadmodum rectet quod creavit, novit quemadmodum reformet quod ipse formavit. Tu tantum sub manibus medicorum odit enim repellente manus suas. Non hoc in medici hominis manibus. Ligati se volunt homines, & secati, datur pro incerta sanitate certum dolorem, magnam mercedem. Deus te quem fecit & certus curat & gratis. Ferto ergo manus eius o anima, quæ benedixit eum, non obliuiscens omnes retributiones eius.]

996 Non pudeat ergo, non pigeat, tanto, tamque beneuolo, & de ægris suis sollicito medico subici. Indignissimum est, quia ad mortalis medici nutus omnes, pro corporum mortalium curatione se fingunt, & nihil ab eo refugium, circa medicum Christum, causari quippiam. Quod pertinet egregie disputatio quam instituit idem S. Augustinus. agens de agro spirituali sem. 4. et 40. novis. [Videte fratres, quomodo rogatur medicus pro salute temporalis. Quomodo? Quisquam desperat agrotet, nunquid pudeat illum, aut pigeat hominis pedes tenere: periclitum Atchiaro lachrymis vestigia lauat? Et quid si dixerit ei medicus, sanari aliter non potes, nisi te ligauero, adulesco, feceris? responderet, fac quod vis; tantum sana me. Quanto ardore desiderat paucorum dierum vaporem sanitatem, ut pro illa & ligari velit, & secari & vti, & custodiri ne manducet quod deleat, ne bibat quod deleat, nec quando deleat? Totum patitur, ut serius moriatur, & non vult pauca pati, ut nunquam moriatur.]

Nec quod in morbis corporum observata est necessarium, attendendum est certum tempus, aut locus, ut merito proinde Origen in fine primi libri contra Celsum, Christiana doctrinam, nouum & compendiosum medicinæ animorum genus nominet: omnia tempora & loca, æquæ commoda sunt ad hanc curationem, quæ solius medicinæ per Christum conficitur, voluntaria applicatione perficitur. Nunquid (ait in hanc rem D. Augustinus in Psal. 63. in ipso fine. [Nunquid consilij corrigendi, & mutanda vitæ malæ in bonam, non est locus, non est tempus? Nonne si vis, hodie fit? Nonne si vis, modo fit? Quid emporis es ut facias? quæ emplastrum quaeritur? Ad quos nauigaturus? quam nauim preparaturus?

præparaturus? Ecce quum loquor, muta cor; & factum est quod tam sæpè & tamdiu elematur ut fiat; & quod æternam poenam parturit, si non fiat. Itaque nihil est, quod possit remoram iniicere & cunctationem exulare. Differit plenè aduersus hanc in salute capeffenda cunctationem sem, 59. de verbis Dom.

Est verò præterea interdum nonnulla cunctandi occasio ab extrinseco præter hætenus discussas quæ sunt ab intrinseco. Nonnulli enim in gratiam amicorum petentium, ab accessu huius medici reuocantur, non curantur, in eos idem D. Augustinus, sic conelamat. [Tollantur ergo de medio inanes venti, tollatur de medio fumus qui crescendo euanesceit, prorsus pro salute ista contemnatur. Si quisque in ciuitate, aliquo periculo morbo corporis ægrotaret, & esset in ciuitate peritissimus medicus amicus ægrotantis, potentibus inimicus, qui dicerent amico suo: noli eum adhibere, nihil nouit: dicerent autem non iudicant animo, sed inuidente, nonne ille pro salute sua remoueret amicorum potentium fabulas, & ut paucis diebus plus uiueret, cum illorum qualibet offensione, pellendo sui corporis morbo medicum illum quem peritissimum commendauerat adhiberet? Ægrotat humanum genus, non morbis corporis, sed peccatis. Iacet toto orbe terrarum ab Oriente usque ad Occidentem, grandis ægrotus. Ad sanandum grandem ægrotum, descendit omnipotens medicus. Humiliauit se usque ad mortalem carnem, tanquam usque ad lectum ægrotantis. Dat salutis præcepta, contemnitur qui audiunt liberantur. Contemnitur, cum dicunt amici potentes, nihil nouit.] Itaque hæc quoque cunctatio præciditur.

Sancti accelerauerunt, nec nobis cunctandum.

997 Non sunt sanè cunctati Sancti, sed accelerauerunt, ut idem S. Augustinus epist. 59. ad quæ secundam, egregie pensat. [In eo quod dictum est (inquit) *Multiplicatae sunt infirmitates eorum, postea accelerauerunt*, Infirmitates posuit pro peccatis, sicut ad Romanos Apostolus dicit; *Si enim Christus cum infirmi essemus, adhuc iuxta tempus pro impiis mortuus est*: hos dixit infirmos, quos impios. Deinde paulò post eandem sententiam repetens; *Commendat* (inquit) *sua charitatem Deus in nobis, quoniam cum ad hoc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est*. Quos infirmos supra, eos hic peccatores appellauit. Item in consequentibus, hoc idem alius verbis versans; *Si enim cum inimici essemus, (inquit) reconciliati sumus Deo; per mortem filij eius*: Ac per hoc in eo quod dictum est, *Multiplicatae sunt infirmitates eorum*, intelliguntur multiplicata peccata eorum. Lex enim subintravit, ut abundaret delictum. Sed quoniam ubi abundauit delictum, superabundauit gratia, idè postea accelerauerunt. Non enim venit ille vocare iustos, sed peccatores: quia non est opus sanis medicus, sed ægrotantibus, quorum scilicet multiplicatae sunt infirmitates, ut eis sanandis esset necessaria tantæ gratiæ medicina, & cui dimitterentur peccata multa, diligeret multum. Hoc cinis vacare, & aspersio sanguinis, & eruentarum multiplicatio victimarum significabat, non efficiebat. Idè deinceps dicit;

Theoph. Raynandi de Atrib. Christi.

Non congregabo conuenticula eorum de sanguinibus, idè illorum sacrificiorum, quæ immolabantur in figura sanguinis Christi. *Nec memor ero nominum eorum per labia mea*. Nomina quippe illorum, erant in multiplicatione infirmitatum. Fornicatores, Idolis, seruientes, adulteri, molles, masculorum concubitores, fures, auari, raptores, ebriosi, maledici, & quicumque alij, regnum Dei non possidebunt. Sed ubi abundante peccato, superabundauit gratia, postea accelerauerunt. Hæc quidem fuerunt, sed ablati sunt, sed sanctificati sunt, sed iustificati sunt in nomine Domini nostri Iesu Christi, & in Spiritu Dei nostri. Idè non memor erit nominum illorum, per labia sua.]

Quidni acceleraremus & nos pro ægra anima, qui pro curando ægrotante corpore, adè sumus solliciti? Irrationabile id quidem ut optimè Eucherius in Paræ. ad Valerianum num. 4. verbis illis. [Multus corporum curationi vltus impenditur. Multum huic operæ, in spem medelæ datur, Nonquid medicinam anima non meretur? Et si varia corpori auxilia studio tuendæ sanitatis adhibentur, fas non est tantam animam velut exclusam iacere, & quæ si neglectam morbis suis intabescere, atque vnam à propriis remediis exulare: Imò vere plura animæ conferenda sunt, si corpori tanta præstantur. Nam si rectè quidam, carnem famulam, animam verò dominam esse dixerunt, non oportet posteriore loco nos dominam ponere; ac famulam iniquo iure præferre. Merito possit studia maiora, pars melior: quia omni cura illuc respiciendum est, ubi substantiæ nostræ abundantior dignitas consistit. Congruum non est, in hoc honore nostræ sollicitudinis, nos subicere pecori. Caro siquidem proclius in vicia, ad terram nos, tanquam in originem suam reuocat: hæc verò veniens à Patre luminum, sicut ferri ignibus mos est, in superiora nititur. Hæc in nobis imago Dei, hoc pretiosum est diuini muneris pignus. Hanc omni ope, hanc summis viribus tueamur. Hanc si regimus & conseruamus, Dei depositum tuemur.]

Quare concludamus egregia S. Chrysostomi adhortatione hom. 2. de Anna, alloquentes eius verbis, animam ex spiritali morbo decumbentem. [Cum non sis inuita profectionem transmarinam, nec vltiæ patriæ fines demigratura, nec vllum laborem similem perpetua: & quid dixi, vltiæ patriæ fines, quum nec ipsum domus limen transire cogaris, sed vel in ipso thalamo possis conuenire medicum, citràque internuncium vllum cum illo colloqui de quibuscumque volueris, (*Deus omnium*, inquit, appropinquans ego sum, & non Deus procul;) differs & cunctaris? Et quam habitura es exultationem, quam consequeris veniam, si quum procliuem & vndeque facilem viam inuenire possis, qua ab argutibus malis libereris, per foecordiæ tuam ipsius salutem prodideris? Hic enim medicus, non sterilitatem solum, sed & omne morborum genus, tum corporis, tum animi, sanare potis est, si velit tantum. Neque id solum mirandum est, quod citra laborem, sine peregrinatione, sine impendiis, ab que intercessoribus curationem adhibet, verum etiam quod citra dolorem, Neque enim ferro, igne nouit tollere malum, quemadmodum ceteri medici faciunt: sufficit vel simplex nutus; ac protinus

V V u 2 omnis

omnis angor, omnis dolor, omne malum fugit, atque exulatum abijt. Ne cunctemur igitur ac procrastinemus, licet pauperes simus, & ad extremam redacti egestatem. Neque enim hic numeranda est pecunia, ut inopiam possimus obtinere. Hic nimirum medicus, non argentum pro mercede petit, sed lachrymas, preces, ac fidem. Hæc si portans ad illum accesseris, quidquid omnino postularis accipies, multoque cum gaudio discedes.]

Medici Christo Archiatro, subiuncti.

998 Quod verò Origenes homil. 1. in Psalm. 37. inquit, Christum nominet *Archiatrum*, addat autem, secundum Christum, idem quoque medici munus, Apostolis, eorumque successoribus Præsulibus Ecclesiarum, & omnibus in Ecclesia sacris operariis penitentium curatoribus rectè congruere; est quod hic aures arrigant, & animum serio ad Christum medicum imitandum adiciant omnes, [quibus curandorum vulnerum disciplina commissa est, & quos voluit Deus in Ecclesia sua esse medicos animarum.] Ecclesiam enim idem Origenes hom. 8. in Levitic. cælestis huius medici *stationem medicinæ* nominat, & ibi per Sacerdotes, institutum curari ægritudines docet. Id quod etiam grauitèr confirmat Theodorus tom. 6. Concilij Ephesini cap. 9. nec non Naz. Orat. 1. num. 55. vocans Sacerdotes, medicinæ per Christum exhibitæ, adiutores & ministros. Locum ex S. Chrysostomo l. 4. de Sacerd. cap. 27. est in hanc rem insignis. [Nobis quidem inquit, haud quaquam nunc res est de frumento hordeove dispensando, de bobus quibuscumque pascendis, aut aliis id genus rebus distrahendis; sed de ipsomet corpore Iesu curando. Christi enim Ecclesia, ex Beati Pauli verbis, Christi corpus est. At certe cum conuenit cui creditum corpus id fuerit, ipsum illud, tum ad multam honestatem, tum ad pulchritudinem incredibilem perpolire, undique circumspicientem, necubi macula, aut ruga, aut nævus, vitiumve aliquod huiusmodi, pulchritudinem honestatēque illam labefaceret. Et quidnam aliud præstare oportet, quàm ut capite illo immortali ac beato, quod ipsi superpositum est, corpus ipsum pro humanarum vitium captu dignum efficiat? Nam qui suum corpus ad athleticam habitudinem cura adhibita componunt, iis necessarius est usus & medicorum, & prædottibarum, & temperatæ diætæ, & exercitationis assiduæ, & infinitæ adeo obseruationis (Etenim minimus quisque rerum illarum contemptus, labefactat omnia atque euertere potest,) quibus fortè obrigit, Christi corpus hoc quod dico curandum, (cuius quidem exercitatio, non corpora ipsa, sed inuisibiles potentias spectat,) ij quibusnam artibus conseruare illud syncerum atque incolume poterunt, nisi omnifariam animæ curationem congruam, conuenientem, atque humana virtute longè superiorem calluerint? An ignoras corpus id quod dico, pluribus tum morbis, tum insidiis obnoxium esse, quàm caro nostra hæc obnoxia sit? Itēque & celerius corrumpi & ægrius sanari?] Hoc ille esse totum

munus Sacerdotum, id eis perpetuè ob oculos esse debere, grauissimè contestatur, Spectant eodem, quæ de Leviticis Medicis disputat sanctus Ambrosius lib. 2. de Cain & Abel cap. 3.

Partes ac studia, Medicorum, Penitentium sub Christo curantium.

999 Habent verò nominatim sacri penitentiae administri, quem imitatione capiant Christum animarum medicum, mansuetudine præsertim ac benignitate erga ægros, Christi exemplo adhibenda. Grauius id inculcat Theodoretus initio primi contra Grecos prolato medicorum exterrorum exemplo. [Ceterum iis inquit] qui artis medicæ professores cenleri volunt, quantumuis morosi ægrotantes sint, æquo animo ferendi sunt, patienterque tolerandi, vel si conuiciis eos aspergant, vel si pugnis aut calce petulant, se præbeant. Solent enim quandoque hoc iniuriæ genus delirantes peccare. Neque tamen cum hæc sunt, animo perturbantur qui verè sunt medici; sed vincula potius colligendis intendunt, caputque vnguento aspergunt, quanquam reluctantiis & iniuriis. Nullum denique non remedijs genus excogitant, quo ægritudinem procul summoueant, præstamque partium æqualitatem, corpori vniuerso restituant. [Tanto studiosius idem cuius spirituali medico præstandum est, quanto potior est corpore anima, & eius salus æterna, salute corporis vaporea, ut S. Augustinus iure appellauit serm. 34. ex 40. nouis. Egregiè postmodum ibidem monstrans, Christum medicum, qui nobis meditamentum, non de amario suo, sed de sanguine suo fecit, sic plane se gessisse erga ægros Phreneticos, à quibus etiam occisus est, ut medicos corporum se habere, cum Theodoro diximus, erga correptos phrenesi corporea. Id à se erga sæuientes ægros Donatistas seruatum, & bene cessasse patientiam, vicissimque medicinam pulcherrimè tradit idem S. Augustinus serm. 37. ex 40. nouis ubi bono medico & Phreneticos & Lethargicos curæ esse oportere, egregiè docet.

Distinctius de eo duplici ægrotum ordine, medicorum Christo subiunctorum studia exposcente, idem S. Augustinus alibi: Dimittis verò phreneticis, quod perspicua sit eorum notio, de Lethargicis, qui Christi persecutione abstinent, sed torpore nimio oppressi moriuntur, agit serm. 59. de verb. Dom. in fine. Et his quoque impendendam à pijs medicis Christo subdelegatis misericordiam, sic confirmat ibi S. Augustinus. [Lethargicis similes sunt, qui non sæuione in Christum, nec malitiosi sunt aduersus Christianos, sed tantum differendo languescunt verbis somnolenti, in lucem oculos extendere pigrescunt, & qui eos excitare volunt, molesti sunt. Recede à me, inquit languidus lethargicus, obsecro te, recede à me? Quare! Dormire volo. Sed ille. Morieris inde. Ille amore somni, mori volo, respondet. Et charitas desuper, nolo. Plerumque istum charitatis affectum, exhibet etiam huius senis patre moriuro post paucos dies, iam vixque

*Religiosi, & prinati, & superiores,
Therapeutæ.*

ætare finita, si lethargicum videt, & lethargico morbo premi suum patrem. Noli cum permittere dormire, si vis ut viuat: adest puer seni, pulsar, vellicat, pungit, pietate molestus est, nec mori citò permittit citò moriturum, & si viderit ut aliquando plures dies viuat, cum decesserit, successurus. Quanto maiore charitate nos, amicis nostris molesti esse debemus, cum quibus non paucos in hoc mundo dies, sed apud Deum in æternum viuamus?

Habent quos Deus populi sui medicos constituit, quid erga ægros in Christi Ecclesia & domo Dei habeant præstandum, ut digni sint, in quo titulus *Christiani Hippocratis*, quo S. Hieronymus Epist. 61. in fine, Ildorū presbyterum per iocum donat, verè & meritò cadat. Multa de his medicis, Laur. Iustinianus l. de Instru. & regim. Prælato, cap. 8. & 9. Scitè Ioannes Climacus initio libri de Pastoris officio, hos medicos, omni genere pharmacorum instruit, sic alloquitur Abbatem Pestorem. [Possidebis & tu (ô amabilis) emplastra, potiones, & spongas, phlebotomias, cauteria, vñctiones experimento dormire facientia, gladium, ligaturas, & beatam nauisæ priuatiam remediacionem. Si verò horum penuriam & impotentiam habemus, quomoddò scientiam ostendemus? nunquam. Non enim verbis, sed operibus dantur mercedes. Emplastrum est, sanatio & maturatio visibilium, passibilium, & corporalium vitiorum. Potionis exhibitio, est sanatio passionum interiorum & inuisibilis cordis euacuatio. Rasorium, est ignominia mordens, & remouens & expurgans elationis patredinem. Collyrium, est redargutio quæ conturbat, post modicum verò curat. Phlebotomia, proprie est imperatiua & institutiua, & data correctionis inuectio, in salutem infirmantium facta: spongia, est post chirurgicam Phlebotomiam per affabilia, mansueta & lenia medici verba, curatio & refrigeratio infirmantis. Cauterium est interminatio & increpatio, in penitentiam benignè & humane, per tempora data. Vñctio est, post cauterium, per verbum & leuem consolationem, infirmanti supposita & superinducta placatio. Dormire faciens antidotum est, onus obedientiæ recipere, & propter subiectionem, requiem & somnum absque somno, & cecitatem sanctam, ei ut non videat bona sua, donare. Ligaturæ sunt, admonitione & patientia vana gloria resolutos, & vacuos effectos, vsque ad mortem in odio sui & amore virtutum stringere & firmare. Finis autem omnium, gladius, qui est terminatio & sententia, ad incisionem spiritualiter mortificati & putrefacti in corpore membri, ne & reliquis propriam scabiem tradat, & eos pestilentia morbi corruptoris inficiat. Beata verò, nauisæ priuatia remediatio in hominibus qui præsumunt, & medicis, impassibilis est: quoniam quidam in omni fœtoris dissuauitate non nauseant, & ad curationem sine otiositate & pigritia adnuntur: hi verò, omnem animam morientem resuscitare valebunt.]

1000 Religiosos omnes in hunc spirituum medicorum ordinem accenset Philo initio libri de vita supplicum. [Institutum (inquit) huius Philosophiæ, mox apparet ex ipsis appellationibus. Vocantur enim Therapeutæ, Therapeutidæque, hoc est curatores & curatrices, siue cultores & cultrices, vero nomine: vel quia proficuntur medicinam præstantiorem ista vulgata, per oppida omnia. Hæc enim medetur solis corporibus; illa & animas liberat morbis grauib, & aduersus medelas contumacibus, quos inflixerunt voluptates, concupiscentiæ dolores, timores, auaritiæ, insipientiæ, inuultitiæ, & ceteræ perturbationes, vitiorumque agmen innumerabile.] Præstant autem huiusmodi curationem, cum adhortationibus quibus a vitis auocant ceteros mortales, tum scriptis libris piis quos esse curationis animorum instrumentum insigne & vsus docet, & confirmat quod apud Diodorum lib. 1. bibliotheca vocatur *778* *779* *780* *781* *782* *783* *784* *785* *786* *787* *788* *789* *790* *791* *792* *793* *794* *795* *796* *797* *798* *799* *800* *801* *802* *803* *804* *805* *806* *807* *808* *809* *810* *811* *812* *813* *814* *815* *816* *817* *818* *819* *820* *821* *822* *823* *824* *825* *826* *827* *828* *829* *830* *831* *832* *833* *834* *835* *836* *837* *838* *839* *840* *841* *842* *843* *844* *845* *846* *847* *848* *849* *850* *851* *852* *853* *854* *855* *856* *857* *858* *859* *860* *861* *862* *863* *864* *865* *866* *867* *868* *869* *870* *871* *872* *873* *874* *875* *876* *877* *878* *879* *880* *881* *882* *883* *884* *885* *886* *887* *888* *889* *890* *891* *892* *893* *894* *895* *896* *897* *898* *899* *900* *901* *902* *903* *904* *905* *906* *907* *908* *909* *910* *911* *912* *913* *914* *915* *916* *917* *918* *919* *920* *921* *922* *923* *924* *925* *926* *927* *928* *929* *930* *931* *932* *933* *934* *935* *936* *937* *938* *939* *940* *941* *942* *943* *944* *945* *946* *947* *948* *949* *950* *951* *952* *953* *954* *955* *956* *957* *958* *959* *960* *961* *962* *963* *964* *965* *966* *967* *968* *969* *970* *971* *972* *973* *974* *975* *976* *977* *978* *979* *980* *981* *982* *983* *984* *985* *986* *987* *988* *989* *990* *991* *992* *993* *994* *995* *996* *997* *998* *999* *1000* *1001* *1002* *1003* *1004* *1005* *1006* *1007* *1008* *1009* *1010* *1011* *1012* *1013* *1014* *1015* *1016* *1017* *1018* *1019* *1020* *1021* *1022* *1023* *1024* *1025* *1026* *1027* *1028* *1029* *1030* *1031* *1032* *1033* *1034* *1035* *1036* *1037* *1038* *1039* *1040* *1041* *1042* *1043* *1044* *1045* *1046* *1047* *1048* *1049* *1050* *1051* *1052* *1053* *1054* *1055* *1056* *1057* *1058* *1059* *1060* *1061* *1062* *1063* *1064* *1065* *1066* *1067* *1068* *1069* *1070* *1071* *1072* *1073* *1074* *1075* *1076* *1077* *1078* *1079* *1080* *1081* *1082* *1083* *1084* *1085* *1086* *1087* *1088* *1089* *1090* *1091* *1092* *1093* *1094* *1095* *1096* *1097* *1098* *1099* *1100* *1101* *1102* *1103* *1104* *1105* *1106* *1107* *1108* *1109* *1110* *1111* *1112* *1113* *1114* *1115* *1116* *1117* *1118* *1119* *1120* *1121* *1122* *1123* *1124* *1125* *1126* *1127* *1128* *1129* *1130* *1131* *1132* *1133* *1134* *1135* *1136* *1137* *1138* *1139* *1140* *1141* *1142* *1143* *1144* *1145* *1146* *1147* *1148* *1149* *1150* *1151* *1152* *1153* *1154* *1155* *1156* *1157* *1158* *1159* *1160* *1161* *1162* *1163* *1164* *1165* *1166* *1167* *1168* *1169* *1170* *1171* *1172* *1173* *1174* *1175* *1176* *1177* *1178* *1179* *1180* *1181* *1182* *1183* *1184* *1185* *1186* *1187* *1188* *1189* *1190* *1191* *1192* *1193* *1194* *1195* *1196* *1197* *1198* *1199* *1200* *1201* *1202* *1203* *1204* *1205* *1206* *1207* *1208* *1209* *1210* *1211* *1212* *1213* *1214* *1215* *1216* *1217* *1218* *1219* *1220* *1221* *1222* *1223* *1224* *1225* *1226* *1227* *1228* *1229* *1230* *1231* *1232* *1233* *1234* *1235* *1236* *1237* *1238* *1239* *1240* *1241* *1242* *1243* *1244* *1245* *1246* *1247* *1248* *1249* *1250* *1251* *1252* *1253* *1254* *1255* *1256* *1257* *1258* *1259* *1260* *1261* *1262* *1263* *1264* *1265* *1266* *1267* *1268* *1269* *1270* *1271* *1272* *1273* *1274* *1275* *1276* *1277* *1278* *1279* *1280* *1281* *1282* *1283* *1284* *1285* *1286* *1287* *1288* *1289* *1290* *1291* *1292* *1293* *1294* *1295* *1296* *1297* *1298* *1299* *1300* *1301* *1302* *1303* *1304* *1305* *1306* *1307* *1308* *1309* *1310* *1311* *1312* *1313* *1314* *1315* *1316* *1317* *1318* *1319* *1320* *1321* *1322* *1323* *1324* *1325* *1326* *1327* *1328* *1329* *1330* *1331* *1332* *1333* *1334* *1335* *1336* *1337* *1338* *1339* *1340* *1341* *1342* *1343* *1344* *1345* *1346* *1347* *1348* *1349* *1350* *1351* *1352* *1353* *1354* *1355* *1356* *1357* *1358* *1359* *1360* *1361* *1362* *1363* *1364* *1365* *1366* *1367* *1368* *1369* *1370* *1371* *1372* *1373* *1374* *1375* *1376* *1377* *1378* *1379* *1380* *1381* *1382* *1383* *1384* *1385* *1386* *1387* *1388* *1389* *1390* *1391* *1392* *1393* *1394* *1395* *1396* *1397* *1398* *1399* *1400* *1401* *1402* *1403* *1404* *1405* *1406* *1407* *1408* *1409* *1410* *1411* *1412* *1413* *1414* *1415* *1416* *1417* *1418* *1419* *1420* *1421* *1422* *1423* *1424* *1425* *1426* *1427* *1428* *1429* *1430* *1431* *1432* *1433* *1434* *1435* *1436* *1437* *1438* *1439* *1440* *1441* *1442* *1443* *1444* *1445* *1446* *1447* *1448* *1449* *1450* *1451* *1452* *1453* *1454* *1455* *1456* *1457* *1458* *1459* *1460* *1461* *1462* *1463* *1464* *1465* *1466* *1467* *1468* *1469* *1470* *1471* *1472* *1473* *1474* *1475* *1476* *1477* *1478* *1479* *1480* *1481* *1482* *1483* *1484* *1485* *1486* *1487* *1488* *1489* *1490* *1491* *1492* *1493* *1494* *1495* *1496* *1497* *1498* *1499* *1500* *1501* *1502* *1503* *1504* *1505* *1506* *1507* *1508* *1509* *1510* *1511* *1512* *1513* *1514* *1515* *1516* *1517* *1518* *1519* *1520* *1521* *1522* *1523* *1524* *1525* *1526* *1527* *1528* *1529* *1530* *1531* *1532* *1533* *1534* *1535* *1536* *1537* *1538* *1539* *1540* *1541* *1542* *1543* *1544* *1545* *1546* *1547* *1548* *1549* *1550* *1551* *1552* *1553* *1554* *1555* *1556* *1557* *1558* *1559* *1560* *1561* *1562* *1563* *1564* *1565* *1566* *1567* *1568* *1569* *1570* *1571* *1572* *1573* *1574* *1575* *1576* *1577* *1578* *1579* *1580* *1581* *1582* *1583* *1584* *1585* *1586* *1587* *1588* *1589* *1590* *1591* *1592* *1593* *1594* *1595* *1596* *1597* *1598* *1599* *1600* *1601* *1602* *1603* *1604* *1605* *1606* *1607* *1608* *1609* *1610* *1611* *1612* *1613* *1614* *1615* *1616* *1617* *1618* *1619* *1620* *1621* *1622* *1623* *1624* *1625* *1626* *1627* *1628* *1629* *1630* *1631* *1632* *1633* *1634* *1635* *1636* *1637* *1638* *1639* *1640* *1641* *1642* *1643* *1644* *1645* *1646* *1647* *1648* *1649* *1650* *1651* *1652* *1653* *1654* *1655* *1656* *1657* *1658* *1659* *1660* *1661* *1662* *1663* *1664* *1665* *1666* *1667* *1668* *1669* *1670* *1671* *1672* *1673* *1674* *1675* *1676* *1677* *1678* *1679* *1680* *1681* *1682* *1683* *1684* *1685* *1686* *1687* *1688* *1689* *1690* *1691* *1692* *1693* *1694* *1695* *1696* *1697* *1698* *1699* *1700* *1701* *1702* *1703* *1704* *1705* *1706* *1707* *1708* *1709* *1710* *1711* *1712* *1713* *1714* *1715* *1716* *1717* *1718* *1719* *1720* *1721* *1722* *1723* *1724* *1725* *1726* *1727* *1728* *1729* *1730* *1731* *1732* *1733* *1734* *1735* *1736* *1737* *1738* *1739* *1740* *1741* *1742* *1743* *1744* *1745* *1746* *1747* *1748* *1749* *1750* *1751* *1752* *1753* *1754* *1755* *1756* *1757* *1758* *1759* *1760* *1761* *1762* *1763* *1764* *1765* *1766* *1767* *1768* *1769* *1770* *1771* *1772* *1773* *1774* *1775* *1776* *1777* *1778* *1779* *1780* *1781* *1782* *1783* *1784* *1785* *1786* *1787* *1788* *1789* *1790* *1791* *1792* *1793* *1794* *1795* *1796* *1797* *1798* *1799* *1800* *1801* *1802* *1803* *1804* *1805* *1806* *1807* *1808* *1809* *1810* *1811* *1812* *1813* *1814* *1815* *1816* *1817* *1818* *1819* *1820* *1821* *1822* *1823* *1824* *1825* *1826* *1827* *1828* *1829* *1830* *1831* *1832* *1833* *1834* *1835* *1836* *1837* *1838* *1839* *1840* *1841* *1842* *1843* *1844* *1845* *1846* *1847* *1848* *1849* *1850* *1851* *1852* *1853* *1854* *1855* *1856* *1857* *1858* *1859* *1860* *1861* *1862* *1863* *1864* *1865* *1866* *1867* *1868* *1869* *1870* *1871* *1872* *1873* *1874* *1875* *1876* *1877* *1878* *1879* *1880* *1881* *1882* *1883* *1884* *1885* *1886* *1887* *1888</*

semper & detegere non erubescas. Erubescas, sed tamen reuclatorem, nec abscondas. Sunt enim qui confitendo, quasi fabulam enarrant suorum historiam peccatorum, agnitiones animæ suæ sine confusione dinumerant, & penè sine penitentia, & sine affectu doloris. Cito enim lachrymas inuenit, & soluitur in gemitum, qui habet sensum doloris. Si verò malæ agnitioni desperabilior stupor accesserit, hic in eo quod non dolet, quanto sanitati videtur esse propinquior, tanto ab ea fit remotior. Quod si medicus quasi clementior fuerit, ut quasi vnguentis & emplastris lenioribus omnia voluerit curare, tu age pro temetipso; & remedij fortioris & celerioris audis, sanitatis ferrum require, cauterium expolice. Medicus tibi semper præesse est, paratus est. Is non alius est quam Religio- nis Præfectus, cui ex munere incumbere, Medicum agere, eoque nomine congruam condescensionem, & piam seueritatem loco ac tempore adhibitam insinuari, latè prosequor ea Tractatione cui titulus est, *Communitorium ut sit moderatio quod dicitur*. Præclare, etiam si perpaucis, in hanc rem dissertit Hugo Victorinus lib. de Medicina Animæ c. 9.

*Medicinarum per Medicos Christo sub-
iunctos, adhibendarum, classis
triplex.*

1001 Caterum Archiater noster, non modo sibi subdelegauit eos quos hactenus dixi medicos, (præter Angelos, quos medicorum item titulo, sub hoc magno medico, insignit Origenes homil. 2. in Jerem. annuente Petro Blesensi serm. 33.) sed etiam facultate amplissima, varias medicinas ad quodlibet morbi genus depellendum conficiendi instructos esse voluit. Sunt ea medicina in triplici ordine. Quasdam, diligentibus & excitantibus medicis, conficiunt ipsi qui recipiunt, nec sunt aliud quam eorum actus, præueniente quidem & iuuante diuina notione gratuita elicit, non tamen vlla præterea facti virtute supernaturaliter actiua, & sanctitatis, siue sanitatis animorum causatiua, ultra mensuram, quæ operibus nostris iuxta perfectionem eorum correspondet: quod passim vocant, producere gratiam ex opere operantis. Aliæ per medicos ipsos fiunt, nec aliud continent quam industriam medentium, & operam, non exclusa tamen diuina ope, industriam illam promouente: Nimirum prædicatio, & propositio verbi Dei, quæ externa quidem gratia est tantum, sed eam tamen sæpè Deus promouet, aperiens corda audientium. Postremo loco colloco medicinas illas, quæ ita sunt actus medicorum ex Christi institutione operantium ut simul supra vim actuum ab homine operante profusorum, conseruam habeant efficacitatem conuocandi gratiam, ex opere (ut vocant) operato: hoc est ratione operis à Christo ipso elicit, cuius meritum intra illos actus veluti conclusum, dimanat ad recipientem nullo obice præpeditum, etiam si nihil præterea operetur, quo gratia concilietur, sed tantum gratiam inde progerminaturam, velut admittere; eamque leuiculam sui aptationem quæ à Christo deponitur, adhibere non renuat. Primus & secundus medicinarum ordo, non ita relictus à Christo

est in medicorum quos sibi subdelegauit facultate, ut non præcesserit statum Christianum. Imo iis qui ante Christum vbiis terrarum omni tempore ægrotarant, non est alia ratione prospectum. Idcirco tamen visum est, de eis hic non tacere, quia post Christum, superabundante gratia, eliciuntur multo facilius atque præstantius, cum anterioribus temporibus in maiore quam nunc parcitate celestis toris, ægrus atque operosius adhiberentur.

*Prima, actuum ab ægro eliciendorum, re-
gente Medico.*

1002 Pertinet ad primam classem, præscripta ab Hildeberto medica formula, datis ad ægrum quendam Præsulem literis, quæ nuper inter Falberti epistolas sunt collocatæ num. 116. [Quiddam (inquit) ex SS. Patrum, cõemptis, sicut pollicitus sum, medelis, quo reuocetis ad salutem, procurabo. Sed hæc procuratio nil tibi proderit, si prius vulneri quo ad mortem infixus es, satisfactiois medela non subuenierit. Quo, ut dico, per satisfactionem sanato, tumores illi cõ superbiæ, contemptiois & præsumptionis quos in tuam animam induisse suspicor, falce discretiois amputabis. Deinde amputationis illius vulnera recuties, ne aliquam aliam passionem generent, penalis cauterio timoris vstulabis; quam vstulam ne frigus impietatis tangat, charitatis ardore, & oleo fouebis misericordiam. Quod si ita feceris, & superbia illa quæ intingente responsa in me tam torua iaculatus es, & contemptio, quæ meum interdictum parui pendis, & præsumptio, quæ excommunicatus ad sacram celebrationem accedis, petibunt. Et rationalis pars tuæ animæ, magna ex parte ad incorruptionem reuertetur. Post hæc autem, has virtutis species, humilitatem, patientiam, & obedientiam, in vnum melle diuinorum eloquiorum conficies, & in buxilla tuæ mentis, hoc antidotum diligenter recondes; vnde quotidianam tuam animam diatam lumen, non solum has pestes in perpetuum non germinebit, sed etiam à cæteris omnibus incorrupta fulgebit.]

Non dissimile Pharmaceum ex Cassiano (ut fert titulus,) præscribitur ægro Monacho apud Tilmannum ad caleem interpretationis homiliarum S. Chrysostomi in P'almos, quod se ex Græco interpretatum prodit Tilmannus. Sic autem ibi habetor, [Qui vitam exercebant Monasticam Sancti Patres dicebant; quia præteruentium obiter vnus aliquis exercitatione Monachus denartasset, se ex itinere diuerticulo in officinam contendisse cuiusdam medici, videlicetque numerosam turbam laborantium varia morbi specie, qui se eò conferrent. Medicus proinde pro qualitate morborum, accommoda cuique & opportuna adhibebat remedia. Ingressus igitur Monachus & salute aduenient. Accepit mox salute, Medicus subiecit, quæ, quæ te, gratia Pater ad nos venisti? Cui Monachus, Estne vsipiam vlla in herbis, cuius vis efficac adeo sit, ut delictorum numerosam multitudinem possit inducere & abolere? Sane est, ille respondit. Hinc à me facessito Pater, radicem tibi decerpe inopie spiritualis, patientiæ Insuper folia seligito floréque humilitatis, permuta hæc

hæc & in mortario trita, cribro impone obedientie bonorum discretori. Ad eum deinde modum probè cribrata, deponito in tuâ ollam conscientie. Vide vt his aquam superfundas lachrymarum. Ea ipsa fac subtus accendatur flamma cœlestis desiderij. Simul atque miscella istius medicamenti commodè effervuerit, ex olla eam exhauri, dimittens in catinum discretionis, ac flabello diuenter debite gratiarum actionis. Salutarem hanc domis, sumito per cochlear sancta compunctionis, perque confessionem pressius extergitor: Hoc sanè pacto, exinanies tuorum multitudinem peccatorum. Videtis aliud eiusmodi Pharmacum, (sympum vocat,) fusè descriptum à Ripa Tacti. de peste s. vltimo à numero 1.

1003. S. Bernardus serm. 10. & 12. in Cant. triplex vnguentum huius ordinis, ad ægrotum curationem ab ipsismet confectum, egregie describit his verbis. [Pono diuersas species vnguentorum, quod ex pluribus ea quæ potissimum sponiæ vberibus congruant, eligamus. Est vnguentum contritionis, & est vnguentum deuotionis, est & pietatis. Primum pungitium, dolorem faciens. Secundum temperatium, dolorem leniens. Tertium Sanatium, etiam morbum expellens. Nunc de singulis latius differamus. Est ergo vnguentum quod sibi conficit anima multis stricta criminibus, si cum incipit cogitare vias suas, colligat, congerat, conteratq; in mortariolo conscientie, multas ac varias species peccatorum suorum, & intra æstuantis peccatoris ollam, simul omnia coquat, igne quodam penitentiae & doloris, vt possit dicere cum Propheta; *Concaluit cor meum in cinere, & in meditatione mea exardescit ignis.* Ecce hoc est vñ vnguentum, quo anima peccatrix suae conversionis primordia condire debet, plagisque suis recentibus adhibere. Primum namque sacrificium Deo, spiritus contritulus. Quamdiu ergo non habet tanquam pauper & inops vnde sibi melius ac pretiosius componat vnguentum, non negligat parare interim istud, licet de vilibus speciebus quia *Contritum & humilatum Deus non despicit.* Et inferius. [Sed est vnguentum tanto isto profectò pretiosius, quanto de melioribus compositum speciebus. Huius siquidem species ne longè quarantur, penes nos & absque difficultate reperimus, ac de nostris hortulis talium perfectè copiam tollimus quotiescumque necessitas poscit. Quis enim non satis, de proprio cum vult, ad manum habet iniquitates & peccata, si non dissimulat? Hæ autem sunt, (sicut recognoscitis,) species vnguenti primi quod iam descripsimus. At verò secundi huius aromata, terra nostra nequaquam profert, sed procul & de vltimis finibus ea nobis conquirimus. Nempe *Omne datum optimum & omne donum perfectum, desursum est descendens à Patre luminum.* Fit enim vnguentum istud de diuinis collatis humano generi beneficiis. Felix qui ipsa sibi studiose colligere, & ante mentis suæ oculos digna cum gratiarum actione curat. Profectò cum fuerint in vâculo pectoris pistillo crebra meditationis contusa a que contrita, deindeque igne sancti desiderij simul decocta omnia, & demum impinguat oleo lætitiæ, erit vñctio longè pretiosior excellentiorque priorum.]

Denique serm. 12. [Et vnguentum quod ambobus longè antecellit, & hoc appellauerim pietatis, eo quod fiat de necessitatibus pauperum, de anxietatibus oppressorum, de perturbationibus tristium, de culpis delinquentium & postremò de omnibus quorumlibet miseriorum ærumnis, etiam si fuerint inimici. Despicabiles videntur species istæ, sed est super omnia aromata vnguentum quod ex eis conficitur. Sanatium est. *Beati enim misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.* Igitur multæ misericordiæ collectæ, atque oculo pietatis inspectæ, ipsæ sunt species ex quibus vnguenta optima componuntur, sponiæ digna vberibus, sponi sensibus grata. Felix mens, quæ talium collectione aromatum, sese ditare & impinguare curauit, infundens ea oleo misericordiæ, & ardore decoquens charitatis.]

Pertinent quoque ad hunc clauem primam medicinarum, quæ ægris ad a nimæ curationem ex analogia curationis corporum, sibi metipsis adhibenda præscribit S. Basilii ad q. 55. fulgurum. Tractans enim cur Deus morbos corporum crassioribus remediis depelli per nos velit, causam petit ex eo quod [Formulam nobis tradere voluerit quam in curandis nostris, animi vitiis imitemur. Vt enim in corporibus necessariò & demi illa debent quæ superuacanea sunt, & quæ absunt apponi: sic idem quoque nobis in animis nostris seruandum est, vt quæ aliena sunt scilicet amandemus, & quæ idonea asciscamus. Siquidem fecit Deus hominem rectum & ad bona opera creauit nos, vt in illis ambulemus. Et quemadmodum in iisdem corporibus, secari, vri, & portiones amarissimas sumere incolumitatis ipsorum causa, non reculamur, sic in animis quoque, secantia cum obiurgamur, verba, amaraque pro ipsorum salute increpationum medicina, accipiendæ sunt, quod iisdem iis qui emendati non erant, Propheta obiecit, cum dicit, *Nunquid resina non est in Galaad aut medicus non est ibi? Quare igitur non est restituta sanitas filia populi mei?* Quin illud etiam quod quis in inueteratis morbis, non nisi ex longinquo tempore, variisque & iis dolorem facientibus medicamentis sanitatem expectat, indicio est, vitia similiter quæ in animis nostris inueterauerint, assidua oratione, & diuturna patientia, & acerrima animi contentione quæ ad sanitatem adipiscendam ratio sufficere nobis ostendit, à nobis curari oportere.]

Insignes planè, ex hac arte, & confectis ad hunc primum modum medicamentis eximios animorum Therapeutas, beatos Apostolorum Principes, exhibet Eucherius serm. de eis, sic præter cætera eos exornans. [Putares duos medicos cælo lapsos qui officinam sanitatum aperientes, diuerso noscent genere, variis opem ferre languoribus. Aliorum oculis incredulitate cæcatis, ac nubilo infidelitatis hebetatis, iucundissimam claritatem insulam, fidei face redderant. Aliorum auribus quæ ad vocem Christi obsunderat, auditum mirabiliter imperabant. Aliorum interiores venas, carnalium incentiuorum febribus æstuantibus, prædicatione, & collis refrigerijs irrorabant. Ex aliorum visceribus, malicia, superbia, iracundiæ sagittas, ac diuersorum iacula peccatorum, à Diabolo inflicta eucllebant, curantes adiutorio diuinitatis omnem languorem, & omnem infirmitatem. Ac sic per

verbum

verbum sobrietatis, euacuantes omnem crapulam veterum passionum, æternæ vitæ sitim, indigestis, ac defæcatis mentibus imperabant, & temperato poculo cœlestis antidoti, obliuionem præsentium, & futurorum desiderium propinabant. Hæc tamen aliqua ex parte ad sequentis classis pharmaca pertinent, tamen præcipue ad classem primam propositam sunt referenda; quandoquidem omnia propè remedia quorum interuentu Sanctos Apostolos sanasse docet Eucherius, continentur actibus supernaturalibus ægrotum, sibi ipsis per eos actus medicinam facientium ex præscripto diuinorum illorum Therapeutarum.

Classis altera, Pharmacorum, constans Medicorum actibus circa Dei Verbum ægris applicitum.

1004 Secundæ classis proposita medicamentum, S. Chrysostomus l. 4, de Sacerd. cap. 3, tanquam vnicum in Dei Ecclesia ad ægritudinum depulsionem suppetens memorat. Nimirum quia sermo illi est, de pharmacis quæ sunt partus industriæ Sacerdotum curantium. [Certè (inquit,) humana corpora curantibus, diuersa suppetunt medicamenta. Itemque & instrumentorum apparatus varij, & cibi ægrotantibus congrui: plerumque autem & sola aëris natura satis fuerit ad sanitatem laboranti restituendam: alias etiam somnus qui opportunè obtempserit, medicum ipsum labore omni leuat, liberatque. At verò hic, nihil huiusmodi comminisci licet, sed vna quædam post operum præstationem ars, accuratioris via tenenda sequendaque est: nempe per sermonem euangelicum doctrina. Siquidem hoc demum instrumentum est, hoc cibus, hoc aëris temperamentum optimum; hoc medicamenti instar, hoc ignis loco, hoc ferri vice: ac si vel vtire, vel secare opus, hoc ipso vti necesse: atque hoc si nihil profuerit, reliqua omnia enanida pereant oportet. Hoc & iacentem animam suscitamus, & tumescens compescimus: hoc & superuacanea amputamus, & quæ desunt supplemus, cæteraque omnia conficimus, quæ ad animi conferunt incolumitatem.]

Egregie in eandem sententiam Orig. hom. 1. in psalm. 37. initio. [Creator (inquit,) humanorum corporum Deus, sciebat quod talis esset fragilitas humani corporis, qui languores diuersos posset recipere, & vulneribus, aliisque debilitatibus esset obnoxia, & ideo venturis passionibus prouidens, etiam medicamenta procreauit ex terra, & medicinæ tradidit disciplinam, vt si accederet ægritudo corpori, non deesset medela. Quo nobis tendit ista præfatio? Ad animam sine dybio reuocatur. Quoniam & ipsam cum creator omnium condidisset, sciebat quod futura esset vitiorum capax, & ob hoc subdita atque obonerata peccatis. Et ideo sicut corpori medicamenta præparauit ex herbis, arte disciplinæque compositis, ita etiam animæ medicamenta præparauit in his sermonibus quos per diuinas Scripturas seminauit atque dispersit: vt hi, qui aliqua ægritudini fuerunt oppressi, statim vt vim morbi senserint, atque alicuius vulneris stimulum dolorémque perpexerint, ideo, cum viderint animam aliquid

præter naturam gerentem, requirant aptam & conuenientem sibi rationabilem disciplinam, quæ eis ex præceptis Dei possit mederi.]

Breuitè S. Augustinus concione prima in Psalm. 36. [Omnis morbus animæ habet in Scripturis medicamentum suum.] In Regis Simandis sepulchro quod decem stadiorum circuitum complectebatur præter cætera planè admiranda quæ Diodorus Siculus aliique exhibuerunt erat Bibliotheca omnis generis libris instructa, cum hoc Epigraphæ, iam superius ex Diodori lib. 1. adducta: *animi medicamentum*. Neque hoc medicamentum desiderari ab ægris, quos curandos suscepit passus est Archiatet noster. Quanta in Ecclesia suppellex librorum: Sive Canonicos vtriusque instrumenti libros, sive Patrum scripta diuino afflatu edita spectemus, erit quod abundantiā in hac parte nostram suspiciamus. Quam sollicitè ægris animabus prouiderunt ex hoc capite curatores animarum?

Classis tertia pharmacorum ex ipsiusmet Christi opere, continens Sacramenta.

1005 Tertia pharmacorum classis, continetur Sacramentis nouæ legis, quæ in Ecclesia itatione medicinæ Christi, (vt cum Origene supra loquebamur,) præstant ad quorumvis ægrotum curationem. Et idem pulchrè protulit Autor alterationis Synagoge Eccles. cap. 8. Quanti verò sint hæc pharmaca, intelligi poterit, si eorum necessitas, vtilitas & facilitas perspicitur. Quæ enim medicamentum aliquod depreciant, & reuocant ab eius usurpatione, non alia videntur esse, quàm quod sanitas absque eis possit parari, vel quod ad sanitatem non multum credantur collata, vel quod alia supra modum & acerba sit eorum usurpatio; sive ob insuauitatem, gustus aut tactus inimicam, sive quia nimis caro vaneget, quod aliquibus supra omnem amatorem influat sapit. Penes hæc incommoda, auocantur læpæ ægri à medicinarum nostrarum usurpatione. Audi Arnulphum Lexouiensem episc. 4. [Habent medicinæ remedia, nescio quid abominandæ malignitatis admistum; & ne gratis conferant omne beneficium, semper adiuncto maleficio recompensant, vt etiam eum profuerint indignius vlciscantur.] Et mox de austeritate & seueritate medicorum, & medicinarum quas adhibent. [Ad reciduum, medicus paratam dicit esse materiam, ideoque studium subtilioris obseruantia scrupulosius imponit, tuptisque labijs, & lingua palpitante, tanta potum tribuit parcitate, vt sitim potius iritate, quàm compescere velle cedatur. Illud enim hominum genus quadam austeritate semper notabile, arti suæ reuerentiam, sola seueritatis exhibitione conquirat, & quasi de benignitate vilesceret, infamat omnia quacumque miser patientis appetitus exposcit. Vtinam quod ad victualia pertinet, idem nobis vsus & abstinentia præbeteretur, vt suspicionem communicatio tolleretur, & fidem pietas confessionis auget. Ad hæc defectum imperitiæ suæ, culpæ semper ægrotantis adscribunt, vt æger & inedia pereat, & calumniæ contumelia crucietur. Denique ad medicis augmentum sententiosis sermonibus incedentes, gratam sibi misericordiae diuinæ præcipiunt,

ciunt, ut quod miseria diuina contulit, de eorum videatur diligentia prouenisse.] Ob prædictarum causarum quampiam, & ut suam erga Deum fiduciam contestarentur sancti ple-rique, ab omnium medicinarum usurpatione abhoruerunt, cum ægrotarent. Sanctos Ma- carium, Ephraemum, Macrinam, Euphrasiam, aliisque nonnullos alibi in eam rem, produco. Abstinētiā à pharmacis in noua lege, per me- dicos à Christi sibi sub delegatos confectis, ni- hil planē est quod honestet. Non defectum ne- cessitatis, aut uoluntatis, vel facilitatis causari licet.

Huiusmodi Medicinarum necessitas.

1006 Et quoad necessitatem quidem, ta- meti non est omnium huiusmodi medicina- rum eadem ratio, tamen constat aliquas tanta necessitate exigi, ut absque earum usurpatione, sanitatem sperare non liceat. Verbi gratia, in- fanti quem parentalis morbus adhuc occupet, nemo salutem spondere potest, absque præ- scripto Ecclesiastici fontis balneo. Quinetiam adultum ægritudine illa sordentem, cui sit factorum illorum lacum copia, salute excedere necesse est, nisi iis perfundatur. Idēque eam facram intinctionem, voto saltem, id est animi destinatione implicata in exquisita ad Deum obuersione usurpare adigetur, si desit eius in- tinctionis reipsa usurpandæ, facultas. Nec alia ratione S. Ambro. suum in charissimorum pi- gnorum Gratiani & Valentiani ante baptis- mum acerbo funere, maiorem lenire ualuit, quam quod illis baptismus, non ipsi baptismo defuissent: Certus perituros omnino fuisse, nec regni aditu, ex Christi edicto donandos un- quam, nisi medicatas baptismi aquas uoluntate saltem, (cui apud Deum facti merces rependi- tur,) adissent. Intelligebat hoc Archias ille cu- sus inuenit Nyls. orat. in diffrentes Baptis- mum. Is moriens absque percepto baptismo, exclamabat. [Montes & syluæ baptizare, arbo- res, & rupes, & syluæ date gratiam,] interque eas voces emisit spiritum: quod testis ciuitas (inquit Nylsenus, magis talem eius exitum de- fleuit, quam casum belli quo premebatur à Bar- baris: ad eos enim explorandos, exierat. Et quam- uis uoluntas baptismi, (ut dixi,) poterat suffice- re, tamen quia ea uoluntas non est nudum desi- derium perceptionis sacramenti, sed uoluntas plenē in Deum conuersa, & parata huic quoque Dei mandato de baptismi susceptione parere, si facultas suppetet; ea uero uoluntas non ita facillē concipitur, semperque dubitare licet an sit conuenienter concepta, propterea tantus & illi Archias, dolor ex negato reipsa baptis- mo; & ubi moror, ex eius incommodo & peri- culo.

De Sacramenti penitentiae medicina, quoad illos adultos qui iam expiati atque sanati, ma- cularint nitorem primum, eadem omnino est ratio. Nam æquē constat retineri, id est non sa- nari graues ægritudines animorum, quas hos phar- macum non depulerit. Nugæ ergo sunt, quæ iactata aliquando constat de Carolo Mar- tello, absque hoc remedio S. Egidij precibus sanato, à lethali infirmitate animi; quod erroris & impietatis meritò notat Molanus lib. 3. de imag. cap. 37. Itaque uidere licet, neminem in Dei Ecclesia, quantumuis sublimem, & siue

Theoph. Raynandi de Attrib. Christi.

temporali siue spiritali prærogatiua eminen- tem, in grauib. & simpliciter dictis animo- rum ægritudinibus, huius remedij usurpationem, tamen si sensui insuauissimam, & cum ma- xima pudoris fauciacione coniunctam, posse defugere. Talia quippe interdum aperienda sunt animi ulcera & adeo abdita, ut Deo soli pateant; adeo fœda & putria ut cœli ab eis incestatio timeri possit, quorum euulgationem (ad unius præsertim hominicionis conscientiam, apud quem benē audiat,) morte quis redemptam ve- lit: & tamen forbendum est amarissimum & in- suauissimum pharmacum. Quæ mihi aduersus sciolos, imò impios quosdam, aperta demonstra- tio uidetur, ad ostendendum, non Ecclesiæ in- uento, sed Christi ipsius Archiatri nostri in- eluctabili institutione, indictum tanta neces- sitate esse, medicinæ illius uſum, ægris Euangeli- cis simpliciter dictis: hoc est grauius laboran- tibus, & infirmitate ad mortem grauatis. Alio- qui si humana quantauis potestate, tam ardui, ac cum omnimoda superbiæ contritione con- iuncti phar- maci usurpatione, indicta fuisset; non est dubium, quin declinata fuisset, & infracta edicti vis, interposita appellatione ob præ- tensum abſum uti assolet leuioribus ob cau- ſas.

Earundem Medicinarum utilitas imma- nens recipientibus.

1007 Iam utilitas horum pharmacorum, est longē maxima. Tamen immanentem dun- taxat, id est non nisi recipienti, uilia esse fa- teor. Nec enim placet noua quorundam pu- riorum ingeniorum commentatio, quibus persuasum est, Sacramenta nouæ legis aliis quam recipientibus uilia esse. Vnde in uſum inducunt frequentationem Eucharistiæ pro aliis, maxime uerò pro defunctis, quibus affir- mant singulare subsidium accedere, ex percepto pro eis tanto sacramento, per superstitēs. Sed hæc commenta ad Deum fabulinum sunt releganda. Neque enim plus prodest commu- nicare pro alio, quam pro alio confiteri, quod statim apparet ridiculum & inane. Vel quia sacramenta, ut medicinas descripsimus, non plus confert alteri sacramentum quod pro eo quis usurpat, quam medicina, quam quis hauriret pro alterius ægritudine. Cernitur quidem in accessu ad sacramentum, & ipsa sacramenti receptione, admissio nonnullorum actuum nostrorum quorum vis satisfactoria, transfundi ad alios potest, ex operantis beneplacito: Fas itē est inter communicandum, vel suscipien- dum sacramentum aliquod, orare & impetrare alteri quippiam; & potest tempus illud, esse ad fructuose precandum valde opportu- num, ob maiorem tunc dispositionem animi, & excitatum diligenter feruorem. Verum ne- que ea satisfactionis transfusio, neque pre- catio, nomine applicati aliis sacramenti, uenire potest, ut est per se manifestum sed quod nouitatis istius autoribus fucum fecit, non aliud haud dubiè fuit, quam quod sacra- menti Eucharistiæ, (in quo solo ferē uiget abſusio de qua agimus,) eandem esse ratio- nem censuerunt, ac sacrificij Messæ. Quia ergo sacrificium Messæ, aliis præter sacerdo- tem fructuosum est ex opere operato, idē quoque

XXX

quoque de sacramento Eucharistiae, quod in sacrificio Christiano conficitur, pronunciarunt; absurdè profectò & valdè inconsideratè. Nam sacrificium publica actio est, & à Sacerdote offertur, ut à persona publica, pro omnibus constituta in iis quae sunt ad Deum, idest ad placandum numen, gratiasque ei agendas, & exoranda vniuersis & singulis varia beneficia quae omnia cessant circa sacramentum; ac proinde vanum est, & finis ac institutioni sacramenti dissentaneum, sacrificij dotes, ad sacramentum in eo confectum extendere. Hæc ego ne recitatu quidem digna censuissem, nisi nuper cum hoc nouæ pietatis figmentum conuellerem, vir bonus & in sacro suo sodalicio non postremus, rationum pondere deductus ad metam, arietem ex nescio quo breuiario de Arte amandi, temperasset in sententiam cui adhæsi, quasi paucorum Berarum abusionem, & cuiuspiam inter illas gloccientis potiùs quam res Theologicas ad scholæ severitatem exigentis, auctoritatem profectè, satis foret ad confundendum cum sacrificio, sacramentum.

Vtilitas ergo, siue efficacia ad conferendam animæ sanitatem, longè maxima est in sacramentis nouæ legis, veluti pharmacis ex præscripto Archiatri nostri, per successos & subdelegatos ei medicos, in ægrotum vsum conficiendis: quamvis ea efficacia, sistat præcisè in ægris, quibus admoventur huiusmodi pharmaca, nec per eos transfundi in alios queat. Sanant autem à quibusvis animi morbis licet desperatissimis, quicquid Nouatiani mentiantur. Neque verò, quæ tota vis est pharmacorum nostratum corporeorum, sanitatem solam per spiritualia hæc pharmaca accipimus ægri, sed etiam mortui restituiuntur vitæ pristinae, etiam cum fenore, & vitæ anterioris cumulatione. Medici quidem corporum, mortuis suscitandis sunt impares, ut psalmo 87. tanquam exploratum ponitur. At medici spirituales, etiam vitam redonant, per hæc medicamenta: per nonnulla quidem, directè ac per se, quia in eum finem sunt instituta; cuiusmodi sunt, quæ dicuntur sacramenta mortuorum, baptis- mus scilicet & Pœnitentia: per alia verò quæ sacramenta viuorum appellantur, non nisi per accidens, quia quamvis instituta per se ac primariò sint, ut gratiam augeant, & ius ad certa auxilia præbeant; tamen cum contigit abesse gratiam primam sanctificantem, nec desiderari conuenientem subiecti aptationem ad sanctitatis receptionem; exerunt vim suam, & gratiam cuius sunt feracia conferunt primò, etiam si per se, ipsam duntaxat cumulerent. Rectè hæc vis mortuorum spirituum excitatiua per huiusmodi medicinas, adumbrata videtur in factò Elisæi 4. Regum 4. qui super puerum mortuum, quem seruus cum baculo præmissus curare nequiverat, contraxit sese; & os orti, oculos oculis, manibus manus, membra denique omnia membris singulis pueri admouens, insufflauit in eum septies. Ita enim incubitum Prophetæ, cui septena oscitatio respondit, de insufflatione & spiratione in eum, accipiunt S. Gregorius 9. Mor. cap. 22. & S. Gregorium allegans Rupertus 4. offic. cap. 22. ac ante utrumque Prosper. 2. p. operis de

promiss. cap. 31. Ea porò insufflatio, (quam supra ex sancto Cyrillo vidimus ad rem medicam pertinere,) idcirco septies adhibita est, quod septiformis gratia sanans atque viuificans, per septem hæc pharmaca, ægris mortuisque animabus communicetur.

*Quæ in iisdem Medicinis, præcel-
lentiores.*

1008 Cum autem huiusmodi viuifica facultas, & sanatrix efficacia, ad modum prædictum, in sacramentis omnibus nouæ legis cernatur, tamen luculenter splendet in iis quæ frequentiora sunt, ac si lubet quotidiana: hoc est in Pœnitentia, & Eucharistia. Nam pœnitentia sacramentum, malagma esse appositissimum ad depellendas animi infirmitates, Geriso egregè notauit. Vnde illa superius memorata Tertulliani extremo libro de Pœnitentia, ac Paciani in Parænesi, itemque Victoris Carthenensis, non minùs fortis quàm iusta concitatio, in homines animo ægros, saluti suæ adeò incutios, ut tanto pharmaco, quod ad manum est, uti fastidiant, cum brutæ animantes quos à natura hauserunt curandarum ægritudinum suarum rationes, sine mora arripiant.

Eucharistia verò quam immortalitatis phar- macum vocauit diuinus Ignatius, iure ab autore sermonis de cœna Dom. apud Cyprianum num. 9. vita animæ & sanitas mentis nominatur, ex fine in quem inscripta est diuinitas, & ex insignibus effectibus quos operatur in nobis, eo prorsus modo, quo Christus medicina nobis per Verbi Incarnationem factus, sanauit nos per dissimilia atque contraria, ut supra philosophabamur cum S. Gregorio. Nam etiam Eucharistia est extensio mysterij Incarnationis iuxta SS. Chrysostomum atque Damascenum. [Ex quo à Domino dictum est (inquit prædictus apud Cyprianum autor, grauis profectò & insignis num. 5. *Hoc facite in meam commemorationem, hæc est caro mea, & hic est sanguis meus*: quotienscunque his verbis & hæc fide actum est, panis iste supersubstantialis, & calix benedictione solemni sacra- tus, ad totius hominis vitam salutemque proficit, simul medicamentum & holocaustum, ad sanandas infirmitates, & purgandas iniquitates existens.] Et inferius. [Et nos quidem cum caro essemus & sanguis, corrupta & infirma corporisque animæque natura, reformati non poteramus, neque ad similitudinem Dei reuerti, nisi morbo inueterato, imponeretur malagma conueniens; & in curatione desperatæ infirmitatis, contraria remouerentur cōtrariis, & similia similibus cōuenient.] Rursusque infra numero vndecimo. [Nobis itaque, pro quibus sanguis Christi oblatus est in Cruce, & quos reconciliavit Deo, omnes excedens victimas hoc sacrificium singulare, ipse Christus pincerna, potexit hoc poculum; & docuit, ut non tantum exterius hoc sanguine liniremur, sed & interius asperione omnipotentis animæ muniremur; & penetrans omnia intus ibi durum effugaret, & renouaret sanaretque quidquid morbi carni vel spiritui veteris vitæ adlinuerat corruptela.]

Spe

1009 Specialiter verò Rupertus lib. 2. de offic. cap. 10. prauissimè docet in Eucharistia, medicinam grauissimo morbo nostro, lethargo inquam obliuionis depellendo. Sic enim scribit. [Quia venerat eius hora, vt transiret ex hoc mundo ad Patrem, quia verum erat quod dicebat Discipulis, *quò ego vado, vos non potestis venire*; Et Petro dicenti, *Domine quò vadis? quò ego vado*, (inquit,) *non potes me sequi*; quia inquam non poterat eum tunc sequi, hæreditatem illis competentem scribens, visibilem sui memoriam commendabat. Non enim scripturarum solam communionem ad hoc sufficere iudicabat. Obliviosum namque & ex magna parte indocilem, ægrotum scilicet genus humanum, curandum suscepit. Ecce videmus, eius quæ in sacris Scripturis est medicinalis disciplina difficultatem. Quota enim pars nostri capit illam, quæ in sancto Euangelio fragrat tam optimis vnguentis, antidotum illud quod in principio erat Verbum, Deus apud Deum, per quod omnia facta sunt, quodque caro factum est? Nam illud quidem ruminare, medela est probatissima, & dulcis faucibus amantis animæ; sed tantus cibus, valde paucorum est. Præterea medicatio hæc solius mentis p. bulum est, solius animæ sanctificatio est. At ille vtrumque, corpus nostrum, & animam sibi adstringere ardebat, vtrumque infirmum, imò vtrumque mortuum, immortalitatis medicamento sanare properabat. Magna igitur charitatis arte, pigmenta sua Dei sapientia composuit, quibus lethargicam magni ægroti mentem, renouata quotidie suæ salutis commemoratione, percelleret, & infantiliū edentulam plebem animarum, quæ Verbi antiqui & æterni principij solidum non poterat terere & ruminare cibum, dulcissimo hoc liquamine confecto, Verbi eiusdem diuinitatem in panis & vini Sacramento forbillare confusaceret. Aufer à cætu Ecclesiæ quotidianas Saluatoris nostri huiusmodi exequias, & vide quàm merito dicat ipse saluator; *quæ utilitas in sanguine meo*? Refrigescere enim ea, quæ hoc modo nunc vbique calet, eius memoria, refrigeret vniuersa charitas, muta erit fides, claudicabit spes, conticisset magnus ille clamor sanguinis iusti Abel, qui per traditum tanti sacrificij ritum, quotidie reparat vocem, quotidie latat os bibentis & vociferantis terræ, scilicet Ecclesiæ.]

Planè cum moribus ille obliuionis, & spiritualis lethargus, superiorem animæ partem occupet, rectè dictum est à Laurentio Iustiano lib. de Triumph. Christi agone cap. 9. *ferè initio*, Eucharistiam esse medicamentum partis rationalis; cum alia quædam sacramenta medeantur animæ prout inferioribus gradibus constituta: non quod omnia non habeant effectum suum in anima prout rationali; sed quod origo prima morbi cui medentur, sit ab inferiori animæ parte, indèque ad rationalem & superiorem dimanet. Alia quæ de hac ægritudinum nostrarum medicina habet S. Ambrosius lib. 5. de sacram. cap. 4. missa facio. Sed non possum præterire, quæ piè admodum in hunc modum disserit Gul. Paris. Tract. de Sacram. Euchar. cap. 2. *sub initium*. Monstrans ritum Christiani sacrificij, quem *Missam* dicimus aliud non esse, quàm medicinæ nobis à Christo paratæ, admotionem. Probat ergo Chri-

Theoph. Raynaldi de Antiqu. Christi.

stum esse in Eucharistia substantialiter præsentem, [quia oportet fidelem medicum, ægrotum quem curandum suscepit, visitare quoties infirmitas requirit, & hoc est vnguentis & Medicinis quæ curationi eiusdem necessaria sunt, si possibile est, medico. Possibile est autem huiusmodi medico quicquid vult, & quicquid possibile est. Quia ergo tota Ecclesia sua, imò vnusquisque de Ecclesia sua, æger est; hoc est medicatione indiget, siue ad curationem, siue ad conseruationem, siue ad præseruationem, siue ad conuersationem, quem ad curandum mirabili miseratione suscepit, necesse habet, ad curandum ipsum quoties opus est venire: Opus est autem, quoties de medicatione eius agitur, & sanationis eius intenditur. Quia ergo ad hoc Missa agitur, & quicquid in ea fit, vt huiusmodi medicationis impendatur officium, & sanitatis beneficium, necesse habet Missæ officio interesse, & hoc in eo quod medicus, hoc est forma humana; & cum alabaistro omnium vnguentorum spiritualium. Quid in cruce, factum est, hoc est humanitas ipsius, sicut legitur 14. Marci vel cum ipsa carne, quæ est cataplasma contra omnes dolores, & laciones spirituales, sicut antidotum solidissimum atque firmissimum contra omnes humores noxios vitiorum: Et cum sanguine suo, qui est velut syrupus mulcebris atque dulcissimus; atque tanquam medicina liquida, valens contra omnes animarum languores & vulnera: quorum duorum virtutes, in ipsa Dominica Passione, potissimum clauerunt, sicut etiam iam in prænominato Tractatu declarauimus.] Nempe in Tractatu de causis cur Deus homo.

Tanta tertia classis Medicinarum, efficacia, à sanguine Christi.

1010 En igitur verè insignem, & horum & aliorum legis nouæ sacramentorum, veluti pharvacorum, à cælesti Galeno ægris mortalibus prouisorum, medendi vim & efficaciam: quam æstimare suis momentis licebit, si egestatem veterum sacramentorum, atque pauperiem illarum vt vocauit Apostolus iusticiarum carnis, hoc est sanctificationum carnalium, nec ad animam sanandam peruenientium, componamus cum nostrorum sacramentorum efficacitate, cui apud hebetes malèque consultos officit duntaxat externa facies atque simplicitas, vt Tertullianus probè monuit l. de Baptism. cap. 2. quæstus è contrariis, Gentilium mysteria, de suggestu & apparatu, dèque sumptu, fidem & auctoritatem sibi extruere.

Verum cessabit admiratio, de tantam simplicium medicamentorum facultate, si spectemus eius radicem; quæ alia certè non est, quàm sanguis Christi, siue sumpto *sanguinis* nomine, (vt passim contingit,) pro opibus, labore ac sudore non exiguo comparatis, quo pacto omnia Christi merita à primo vitæ momento *sanguis Christi* dici possunt; siue pro martyrio in cruce, vbi sanguis Christi tanta largitate effusus est. Nam hinc maxime, ditata Sacramenta, argumento est, quod passim Patres Sacramenta ex perfosso Christi latere manasse docent: vt quoniam mulier è latere educta, morbis nostris ac morti fecerat principium, ex Christi latere fiat medela; iuxta insignem D. Chrysostomi.

XXX 2 ratio

ratiocinationem homil. de formatione Adæ ad finem. Christi igitur sanguis in Sacramentis nostris veluti inclusus, tantam efficacitatem illis conciliat: voluit enim Christus, ut quæ merita nobis per totam vitam pepererat, & morte consummarat, iis applicarentur, qui externa sacramentorum Symbola, digne & ex præscripto tanti medici, vsurparent. Vnde quandoque factum, ut sacramenta, veluti moralia sanguinis, (id est meritum sanguine consummatorum,) receptacula, iisdem nominibus cum ipso sanguine appellentur. Quale nominatum est, quod

Nazianzenus orat. 42. in fine, demiretur, in mane salutis miraculo exiguas etuotis guttas, orbem vniuersum instaurasse, & idem quod lacti coagulum factas, hominibus præstitisse, ut in vnam religionem coagmentarentur; Ab Augustino lib. 19. contra Faustum cap. 11. eodem coaguli nomine donantur Sacramenta, quibus iunctos & confociatos in vnum religiosum cultum mortales aquæ docet. Ex quo liquet de sacramentorum nostrorum & sanguinis Christi affinitate, imo morali identitate, quatenus Christi sanguis his veluti vasis concluditur ad modum explicatum. Confirmaturque vulgaribus symbolis, sunt enim sacramenta, oleum illud & vinum, quibus affusus Samaritanus, seminum in via iacentem curauit. Ita enim ea Symbola interpretantur Patres, & passim cum Magistro Scholastici, initio quartæ Sententiarum. At oleum illud per septem candelabri Ecclesiastici Lychnos, à Zacharia descriptos permanens, à summa lampade Christum referente, eiusque sanguine, per septem veluti tubos transmissio, derivatur; ut alio loco diximus, agentes de Symbolo lucernæ ad Incarnationem aptato. Vnum item è cella vinaria, id est Ecclesia, de promptu, ex botro mystico qui Christus est in crucis torculari expressum, & dolis sacramentorum immissum fuit, de qua allegoria fusè superius. Cum igitur hæc sit origo efficaciarum sacramentorum nouæ legis, nemo illam mirari iure potest, tantam tamque insignem esse.

Facilitas ad è efficacium pharmacorum.

1011 Extremam circa Pharmaca hæc Evangelica considerandum proposueram, facilitatem; quæ in tanta eorum efficacia est sanè admirabilis. Difficultate enim corporaliū medicamentorum, quæ vel eorum caritate, & immenso pretio, vel horrore & austeritate vltimationis continetur, omnino vacante hæc sacra pharmaca. Non possunt sanè ob horrorem fastidio agris esse sacramenta nostra. Baptismi consideratio, sit instar omnium. Diuisiones gratiarum, variis sacramentis assignat S. Bernard. serm. 1. in Cena Dom. & Baptismo peculiariter assignat gratiam remissionis peccatorum. Tum subdit. [Huius quidem gratiæ sacramentum, prius erat circumcisio, ut originalis rubiginem culpæ quæ manauerat à parentibus primis, cultellus eraderet: sed veniente Domino, qui agnus est totus suauis & mitis, cuius iugum suauis est, & onus leue, optimè satis mutatum est, ut inueteratam rubiginem cum vnctione sancti Spiritus aqua dilueret, & acerbitas illa cessaret.]

Sed neque medicinarum nostrarum, possunt ob impensam abici; quod enim egregie considerat S. Chrysostomus hom. 2. in psalmum 50. ad illud, *amplius lauame*, Deus pharmaca nobis prouidit, ad quæ nos quidem aliquid conferre voluit, ne sanatio nostra nobis esset ingloria, sed quod per nos ad medicamentum confectionem confecti vult, leuissimum sanè est, ac propè nihil, voluntas videlicet recipiendi, & aliquis aptatio; ac etiam circa paruulos libertate & rationis vsu destitutos, neutrum potuit. Hoc sanè est, quod Propheta, in sortem facillissimam legis nouæ intentus, prænuñciat cum dixit, fore ut salutem absque argento, & absque vlla commutatione emeremus. Nam cum quidem emimus, quia habita ratione incitorum Christi in sacramento inclusorum, non accipimus gratis sanitatem animæ, sed cum immenso pretio emeramus: quantum verò ad nos attinet, cum dispositio quæ à nobis præcedit exigitur, impar sit saluti quæ rependitur, propè nihil salui finis, ac ex opere non nostro, sed iam per Christum posito, & operato, ut vulgo loquimur expressius ac signantius, quam congruentius ad legem Grammaticæ, quæ vocem illam passivè non sumit. Ita tamen sumpsit Apostolus, cum fidem dixit *operatam*, id est productam per dilectionem. Opus igitur cui gratia in sacramentis rependitur, Christi est, non nostrum: cuiusque rei argumentum esse potest, quod bonus minister, sacramentum non efficit melius, nec malus minister, sacramentum inutile reddat, ut Algerus lib. 3. de Euchar. cap. 2. pulchrè obseruauit. Quid verò facilius quam aliena ope & impendio, conciliare sibi tanta bona? Et alteri quidem, denotandam finere difficultatem, in fructibus verò omni difficultate liberis, motum suauitatem haurire? Hæc summa facilitate sanitatis animorum, caruerunt sacramenta antiqua, quæ *egena & vana elementa*, vocauit Apostolus, quod tantum sanarent, vi contritionis aut dilectionis super omnia concomitanter adiunctæ, qui sunt actus valde negotiosi, & formati difficiles, sed Christus antiqua medicamenta est medicatus, ut ait S. Augustinus in psalm. 57. Quam ego legis nouæ prerogatiuam quoties recogito, non possum satis admirari supinitatem eorum, qui animorum curationem ad eam in promptu positam, morantur adhibere, quasi difficilem & operosam, cum tamen sit expeditissima, & verè de fonte patente hauriatur. Ut liceat præcedere iisdem verbis, tantam ignauiam, ne dicam stoliditatem vrgere, quibus olim serui. Naaman, indignabundum aduersus præscriptam ab Elizeo curationem, Dominum suum stimulasse referuntur 4. Reg. 5. *Pater, esivrem grandem dixisset tibi Prophecia, cerè facere debueras, quanto magis, quia nunc dixit tibi, lauare, & mundaberis?* Hoc est, cum rem tam facilem ac propè nullam indixerit.

1012 Hæc potissimum pensari & recogitari ab agris spiritualibus oportet, ne morbis animæ correpti, quasi resina non sit in Galaad, & medicus non sit ibi, abiciant semetipsos, & desperati agri fiant, deserendi à curatore: quod quam graue periculum sit, & quomodo contingat, tradit præclare Origenes homil. 2. in Ierem. Cauendum tamen ne medicamentorum prædictorum efficacitate & facilitate

cilicate summa confisi, dieteticam vitæ rationem negligant. Itaque vñu Sacramentorum tanquam pharmacorum supposito, imitandi in super ægris spiritualibus sunt, ægi corporalis, nominatim in victus ratione mutanda. In quam remegregi Greg. Nylenus oratione de poenitentia his verbis. [Non est consentaneum, vt qui se agrotare constituit, eadem victus ratione vtatur, qua vtuntur illi qui prospera sunt valetudine. Alius enim agrotantis, alius valentis est vivendi modus. Nonne vides quanta sit inter agrotantem, valentemque differentia sensu percepta? Ille pro arbitratu suo vivit, quocumque vult, proficiscitur, & omni officio, & munere libere fungitur: hic autem in angusto iacet cubiculo, procul ab omnium consuetudine, omnibusque negotiis remotus. Agriculturam omittit, licet illius antea esset studiosissimus. Cumulanda pecunie curam abiecit, quamvis ad rem, vt mercator, iam esset attentior. Qui conviviis olim magnificis & Sybariticis delectabatur, aqua nunc & panis frustulo vescitur, non liberis oblectatur, non vxoris vitur consuetudine: illi die nocteque res est cum medicis, quos magnis præmiis accersit, vt eorū opera convalescat. Hæc, qui corporis morbo laborat: Tu verò cuius animus ager est, cur non ad medicum animorum properas, cur non ei confitendo morbum ostendis tuum? Quid pateris, vt depascatur, vt superet, vt inflammetur? Tandem aliquando respice, ac te ipsum nosce: Deum offendisti, procreatorem tuum irritasti, eum qui & presentis vitæ potestatem habet, & futura dominus ac Iudex est. Delictis indulgens in morbum delapsus es: cum inedia & ieiuniis cura. Animus laborat in continentia: adhibeatur temperantia medicamentum. Multi plici ac nimia pecunie cupiditate in febrem animi incidisti: liberalitate, & elemosyna depellatur. Hæc enim est nimium expleta mentis curatio. Et post multa in eam sententiam, vt ingeminit fiduciam libere se relegendi confessio; [Incertus est, fratres, terminus vitæ; discessum è vita, diligentia prævertamus. Absurdum enim est, cum illi, qui corporis valetudinis rationem habent, seiplos expurgent ante Caniculæ exortum, ne quod humidum in illis est, vehementi ipsius ardore corrumpatur, & morbos pariat: eos, qui animi curam gerunt, incertum mortis diem non antevertere, & ardorem excruciantis illius ignis, qui æternum comburit, & nullum vnquam refrigerium admittit.]

*Sanitas hic, adhibitis licet quibusvis
pharmacis propolis, nun-
quam plena.*

1013 Cæterum quamvis & Christum Archiatrum, tantæ peritiæ ac industræ, & secundario sub eo medicos, quæ cælestes quæ terrestres, tantæ efficacia medicis instructos simus nacti, nunquam tamen hic speranda nobis est perfecta sanitas, quamdiu in hoc communi velleudinario, (quod mundus est iuxta S. Bernardum) versari contigerit, sed hic veluti aptari & disponi tantum possumus, ad curationem plenam in cælo perficiendam, vbi integra sanitas beneficio Christi medici consequetur, & prodetur quid sint operata hic adhibita Phar-

maca. Simile est, quod in morborum præsertim inueteratorum sanatione, à corporum medicis fieri deprehendimus. Nec enim subito conciliant sanitatem, sed abhibitis longa cunctatione remediis; primum quidem micioribus, quibus paulatim ægritudinis acerbicatem leniant; dein de verò fortioribus, quibus planè euellatur morbus, & sanitas inducatur. Idem hic nobiscum à medicis spiritus efficitur. Purgant enim nos, & malos humores, vel decutiant, vel ad depulsionem disponunt, vt plena sanitas aliquando consequatur in cælo; per Christi medici & administratorum illius industriam, confecta que ab illo pharmaca.

Non ago præcipue de corporum hic inuauetudine; quamquam illa quoque explorata est. Nec enim priusquam hinc excedamus, sanitatem corporum, quæ quidem sanitas iure dici debeat, consequemur. Quod spectans Theodosius IV. vt in Miscella refert Theophanes, & ex eo Baronius anno 716. sepulchro suo ad scribi voluit eum titulum, *Theodosio sanitas*: significans nemini in hac vita, sed tantum ex quo tumulum subiuerit, competere posse sanitatem, etiam corpoream. Nam illi ipsi qui se hic valentes arbitrantur, morbo si plerumque sunt, imo letho proximi, quod S. Anselmus serm. de Beatitude, probat ex iis qui subito exanimantur. Exempla profert pleraque Plinius lib. 7. cap. 53. Sed nihil est necesse, vetera aut exotica corrogare, cum prostant vbiuis, & vbi que innumera. Quomodo ergo sani, qui illico efflant animam? Quinetiam extra hos quoque infrequentiores euentus, vt S. Gregorius ad illud *factum sum mihi metipsi grauis*, pie admodum & grauitè philosophatur. [Remotis fibribus cessantibusque doloribus, ipsa salus nostra, quæ vocatur, ægritudo est, cui curandi necessitas nunquam deest. Quor enim solatia ad viuendi vñu quærimus, tot nostræ ægritudini medicamentis obuiamus.]

Præiurat S. Augustinus, cuius illud est perpulchrum serm. 74. de tempore. [Ne te, sanum putes. Hæc longa ægritudo est, quia quotidianis medicamentis, fulcis morbum tuum. Sanus tibi esse videris. Detrahe medicamenta, & vide quid poteris. Nam ex quo nascimur, necesse est vt moriamur. Morbus hic, necesse est vt ad inortem perducatur.] Pergit demonstrare quod in quibuscumque morbis etiam iis quos insanabiles vocamus, interdum fallit, vt in hydropisi, paralyti, elephantiasi, phthisi nunquam accidere in isto naturali morbo, vt vocat in Psal. 37. ad illud *non est sanitas in carne mea*. Et inchoari à nobis cum nascimur ægritudinem, quæ per totam vitam pro rogetur, nosque tandem letho inclinabiliter dedat, tradit lib. 9. de Genesi ad lit. cap. 10. expendens illud Apostoli, *de corpore mortis huius*. In quam rem videndus quoque est 10. confess. cap. 3. 1. & hom. 38. ex 50. & serm. 1. ac 102. de diuersis. Hic homo totus morbus est, vt habet Hippocrates Epistola ad Damagetum. Quando ergo vera sanitas, (ait S. August. serm. 74. de temp.) nisi quando vera immortalitas? Et in Psal. 55. ac serm. 1. de diuers. *in fine*, statuit vt exploratum, sanitatem perfectam non esse nisi immortalitatem, quæ alterius vita est propria. Idque in Psal. 37. ad illud, *non est sanitas in carne mea*, colligit ex Apostolo Rom. 8. affirmante, nos hic expectare redemptionem corporis

poris nostri, spe enim salui facti sumus; & in altera vita spem illam excipiet effectus, eritque ibi sanitas tota sine morbo, ait Prosper. lib. 1. de vita contempl. cap. 4. Ac proinde David ex beatorum persona, vt S. Augustinus commendatur in Psal. 102. excitat animam suam ad benedicendum Deum qui redimens de interitu & coronans in miserationibus, (quod in cælo tantum præstatur;) sanat omnes infirmitates nostras. Ibi salus iustorum à Domino. Rectè à Domino, vt expendit S. Anselmus sermon. de beatitud. illo inquam Domino, cui idcirco sancti Apocal. 7. applaudunt *salus Deo nostro qui sedet super thronum, & agno: non Deo salutem apprecantes, qua excideret nequit; sed profitemes, vnda sua ipsorum salus, qua in cælo donati sunt, fuerit deriuata, vt Rupertus ibi benè admonuit. Illa est Regio sapientum atque valentium vt habet vita S. Aspionis fuisse à S. Vigilantio proditum. Ibi Deus per Christum fit salutare nostrum, ad quod toties David suspirat.*

Iam sanitas animæ, quæ infinitis propè partibus est pretiosior, estque primarius curationis Christi Medici effectus, desperanda hæc est, si agatur de perfecta & numeris omnibus expleta sanitate. Hæc enim *omne caput languidum, & omne cor moriens: à planta pedis usque ad verticem capitis non est in eo sanitas sed vulnus, & liumor, & plaga inmensa: id est omnes facultates nostræ, laucia sunt; vt Hiero. Isaia 1. paucis attingit, & plenissimè ac iusta tractatione profequitur Richardus Victorinus. Ex posterioribus verò Guliel. Paris. Tract. de vitiis cap. 2. Vega toto lib. 2. in Concilium Bellarm. lib. 6. de amiss. gratiæ cap. 9. Veltonus lib. 1. de tripl. hom. officio, à cap. 15. Et intellectus quidem, in hac vita, laborat horrenda profunditate ignorantia, vt loquitur D. Augustinus 22. Ciuit. cap. 22. Voluntas verò scateret morbis, de quibus plenè actum in Morali dist. 4. num. 403, qui sunt languores, vt est apud Isalam cap. 53. siue (vt apud Matthæum cap. 8. idem locus refertur, agrotationes quas Christus tulit. Nam Christus, cum adhuc infirmi essemus, secundum tempus, pro impiis mortuus est. Illi ipsi infirmi, qui impij, vt Isidorus Pelus. lib. 2. Epist. 117. obseruat, & confirmat ex psalmo 15. vbi de peccatis multiplicatis dicitur *multiplicata sunt infirmitates eorum.* Verè multiplicata, nam quot sunt in nobis affectus, tot morbi; vt vox Græca aperit fert. Dicitur enim Græcè *morbi*, id est morbi, vt notat D. Augustinus 9. Ciuit. cap. 4. Vnde liquet de morbis quoque appetitus sensitiui, in quo totidem proportionales & eiusdem nominis morbi huiusmodi, quo in superiori voluntate locum habent. Phantasia autem, quæ alia est facultas, tamen corporea, tamen menti alligata, tanta est morbositas, quantam eius inscenenabilis nobilitas & inquietata agitatio prodit, de qua Cassianus collat. 6. cap. 14. & collat. 9. cap. 4. & plenè Richar. Tract. 1. de statu inter. hom. cap. 8. 9. 10. quo Tractatu, de alijs quoque potentijs materialibus, earumque conuulseratione, egregiè disserit. Et vt morbi animæ non essent adeo perspicui ac reuera. cuius sunt, suo & alieno experimento; certum tamen eorum argumentum petere liceret, cum Gulielmo Parisiensi lib. de vitiis cap. 2. ex fastidio bonarum animæ eucarum, quo omnes in hac vita laboramus.*

1015 Quare desperanda est in hac vita plenæ sanitatis adeptio, sed ad eam suspirandum est, per Christi medici operam, in altera vita. Ibi Christus, longè maiori iure quam Antiochus ille apud Lucianum lib. de salutat. denominari poterit. Denominatum sic Antiochum ferunt, à tessera Græcum sanitatis nomen præferente, in pentagoni formam assuta vestibus suorum, ex Alexandri Magni per visum monitu. Christus quinario vulnere suorum, longè optabiliorem sanitatem nobis contulit; hic quidem in spe; reapse autem, & quoad plenam absolutionem, in cælo.

Hæc tamen adiuuenda sunt Pharmaca, & præscripta à Christo medico, eiusque administris vitæ ratio, & curatio adhibenda, vt sanitas suo tempore consequatur. Vnde vnicuique nostrum dicitur, *vis sanus fieri?* Quæ enim summa est infelicitas nostra, ne ipsum quidem medicum, (vt supra demonstratum est) aduocare vtiliter possimus: sed ipse gratis nos peruenit, & pro nihilo saluos nos facit, id est nullis nostris meritis aduocatus, adiuuet medicinam, quam tamen à nobis sollicitatis atque inuitatis vult admitti, vt nostrum quoque ex parte sit decus, iuxta egregiam S. Gregorij Theologi doctrinam in Apol. Et aliquando quidem alpestra nobis & acerba videntur quæ præscribuntur, quia nec gravitatem morbi satis attendimus, nec indicatæ operæ tenuitatem, torpentes ignavia. Cum ergo Christus medicus non nisi perleuia & adhibitu ac seruatu facillima præstibat; indignus est sanitatē suo tempore potiri, qui ab illis refugit.

CAPVT VIII.

Christus Aduocatus.

 RISTVM inde esse aduocatum nostrum, vnde est medicus noster, id est titulum *Aduocati*, rectè subnecti titulo. Medici, optimè vidit S. Gregorius 24. Moral. cap. 1. & 2. & 3. tractans illud Iobi, si fueris pro eo, Angelus loquens vnum de similibus, vt annunciet hominibus aequitatem, miseretur eius, & dicit; libera eum, vt non descendat in corruptionem. Quid quod apud Tertullianum lib. 4. in Marcio. c. 14. aduocare languentes, dicitur, pro mederi. Disertè porro S. Ioannes Epistola 1. cap. 2. Christum nominat *aduocatum*, dicens: *Filioli hac scribo vobis, vt non peccetis, sed ut qui peccauerit, aduocatum habemus apud Patrem, Iesum Christum iustum, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris; non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi.* Quo loco absum Felicem Vigilantem, inde intulisse Christum esse adoptatum, perinde ac si idem sit adoptatus, quod aduocatus, refert Paulinus Aquileiensis in sacro Syllabo, ante medium. Hunc aduocatum, vt fert ius commune, prouisum nobis à Deo esse expensis nostris, prosequitur pulcherrimè Guliel. Paris. l. cur Deus homo c. 7. sub finem; addit verò l. de Euch. c. 2. hunc esse aduocatum non qualemcunque, sed quem vocamus *generalem*. Locum infra dabo.

Christus